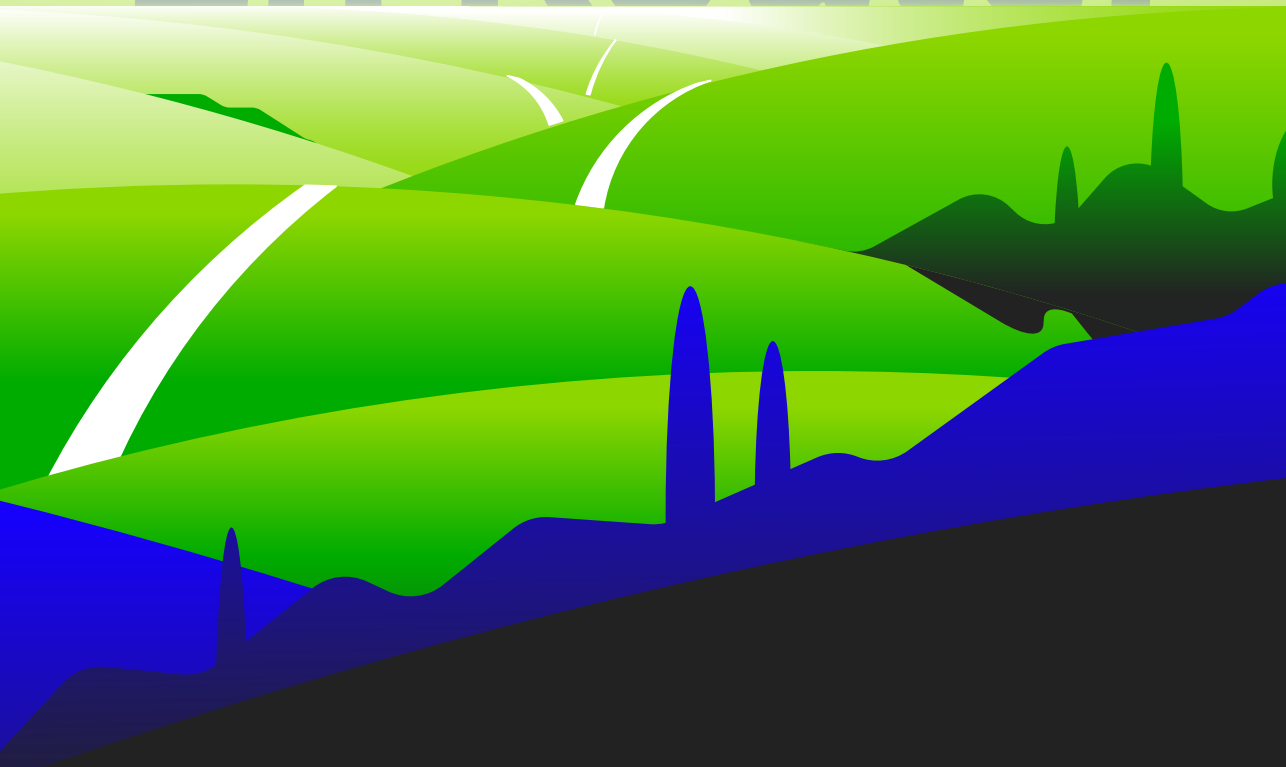

Roadmap voor
duurzame welvaart

En Route!

Competitiviteit De Belgische concurrentiekracht structureel herstellen	8
R&D&I Tene quod bene: behoud en versterk het (para)fiscale O&O-beleid	16
Ondernemersklimaat Benut alle potentieel van ondernemend België	24
Internationaal ondernemen Vaar een open maar strategische koers in Europa en de rest van de wereld	30
Fiscaliteit Een complete hervorming van onze fiscale cultuur	38
Arbeidsmarkt Naar 80% werkzaamheidsgraad tegen 2030	48
Onderwijs & opleiding Levenslang leren als universeel recht	52
Digitalisering De weg plaveien naar de 'digital decade'	56
Telecom Een digitale basisinfrastructuur van de 21e eeuw	64
Energie & klimaat De energiebevoorrading voor de komende jaren veiligstellen	72
Circulaire economie & milieu Orde in de chaos: een eenduidig en daadkrachtig beleid rond circulaire economie en milieu	84
Defensie Bevorder de samenwerking tussen Defensie en de defensie-industrie	88

Een klim buiten categorie dient zich aan

Vraag eender welke nationale of internationale instelling om een schets te maken van de uitdagingen die de volgende federale regering te wachten staan, en ze besluiten allemaal hetzelfde: dit wordt zweten.

Deze macro-economische indicatoren zeggen voldoende:

- De **loonkostenhandicap** i.v.m. onze buurlanden Duitsland, Nederland en Frankrijk stijgt in België met +/-5% over de periode 2021-2023, van minder dan 10% in 2021 tot ongeveer 15% in 2023 (bron: VBO).
- De uitgaven van de **sociale zekerheid** zullen in 2024 boven de 100 miljard euro uitkomen (bron: Beheerscomité Sociale Zekerheid).
- De **overheidsschuld** zal bij ongewijzigd beleid tegen 2028 oplopen tot net geen 120% van het bbp (bron: Federaal Planbureau).
- De **werkgelegenheidsgraad** in België zal tegen 2030 rond de 76% liggen en dus ver onder de doelstelling van 80% blijven (bron: NBB, Federaal Planbureau en eigen berekeningen BTC).

In een breder, Europees perspectief betekent dit dat België zich steeds meer in de staart van het peloton bevindt.

Hoe komen we de steile haarspeldbochten ongeschonden door?

Met een competitief ondernemersklimaat

Dit vereist een industriële mindset. Die moeten we inzetten om onze loonkosten terug op het niveau van de buurlanden te brengen. De recent opgebouwde, bijkomende loonkostenhandicap moet weg. Andere actiepunten omvatten een betrouwbare en betaalbare energievoorziening, een hogere tewerkstellingsgraad, en meer steun voor onderzoek en ontwikkeling. Dat laatste hangt grotendeels samen met het behoud en de versterking van de (para)fiscale behandeling van onderzoekers en onderzoeksactiviteiten.

Met koolstofarme en circulaire oplossingen

Ons land moet volop mee met de groene transitie. Duurzame elektriciteitswinning en infrastructuur om deze energie te transporteren zijn alvast twee speerpunten. Agoria stuurt daarom aan op een uitbreiding van offshore windenergie, een slim beleid rond kernenergie, en de uitvoer van het federaal ontwikkelingsplan voor hoogspanning. Daarnaast vragen we een groene taxshift om de elektrificatie van gebouwen en transport rendabeler te maken. En zijn sectoren moeilijk te decarboniseren, dan moet België het potentieel van waterstof en *e-fuels* benutten.

Met een digitale mindset

Om te kunnen meespelen in een internationale context, heeft België nood aan een stevige digitale basisinfrastructuur, zowel mobiel (5G) als vast (glasvezel). De overheid moet er bovendien voor zorgen dat de Belgische data-economie zich kan ontplooiën en dat de adoptie van nieuwe technologieën zoals artificiële intelligentie gestimuleerd wordt. Agoria verwacht overigens niet enkel dat de overheid faciliteert, ze moet ook zelf een juiste houding aannemen. Digitaliseer de dienstverlening aan bedrijven en burgers, maar laat de ontwikkeling van digitale oplossingen aan de privésector en treed niet op in hun plaats waar dat niet nodig is.

Met een internationale bril

België mag op het wereldtoneel zijn stem laten tellen. IJver bijvoorbeeld voor een beleid dat de internationale handel maximaal ondersteunt, zonder naïef te zijn. Maar wees ook consequent. Het lijkt ons logisch dat ons land zich engageert om onze internationale engagements na te komen op het vlak van defensie en zich op korte termijn conformeert aan de 2% NAVO-norm in termen van defensie-uitgaven (%bbp).

Roadmap voor duurzame welvaart

In dit memorandum voor de verkiezingen van 2024 legt Agoria concrete aanbevelingen op tafel om de klim buiten categorie te overwinnen. Daarbij kijken we niet enkel naar de volgende legislatuur maar ook verder.

Om het voor u overzichtelijk te houden, verdeelden we onze aanbevelingen over 12 thema's, van digitalisering tot onderzoek, ontwikkeling en innovatie. Op die manier creëren we een gedetailleerde Roadmap voor duurzame welvaart.

Soms stellen we gekende routes voor, soms onbetreden afslagen, en soms volstrekt nieuwe trajecten. Maar altijd met dezelfde positieve ingesteldheid. Want één ding kunnen we u al meegeven: we zien vooral kansen om onderweg België terug naar de kop van het peloton te piloteren.

En route!

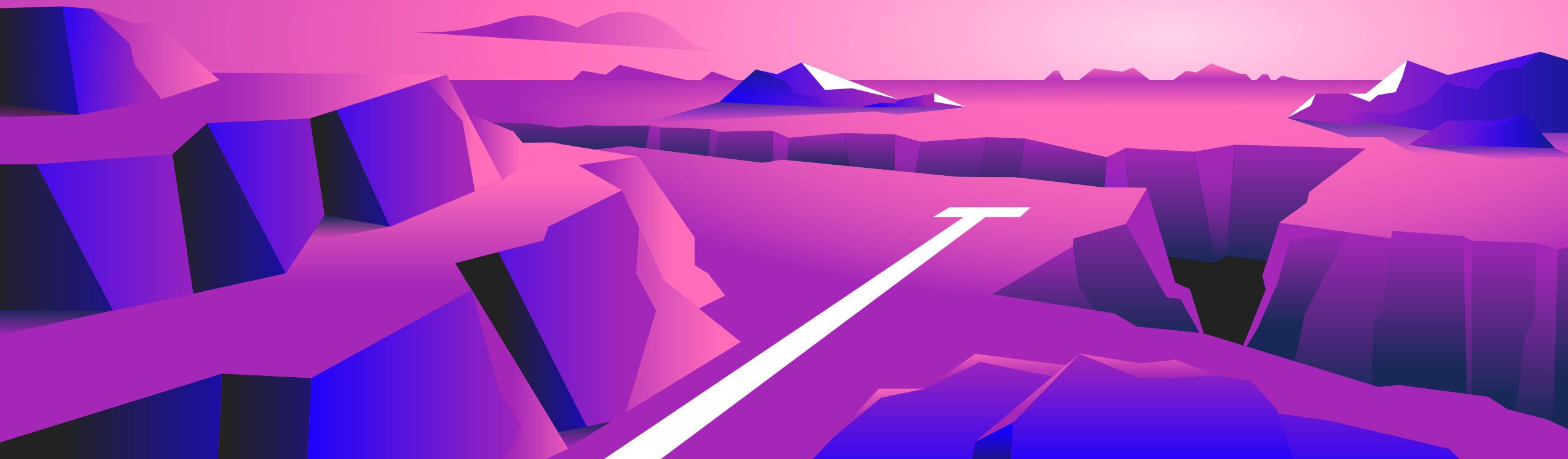
Bart Steukers,
CEO Agoria

Lode Peeters,
Voorzitter Agoria

Competitiviteit

De Belgische
concurrentiekracht
structureel herstellen

Tijd voor een andere route

De totale inflatie in ons land was nog nooit zo hoog als in 2022. Volgens het Prijzenobservatorium van de FOD Economie bedroeg ze 10,3% (gemeten o.b.v. de Harmonised Index Consumer Prices (HICP) van de EU). In 2023 en 2024 zullen de prijzen trouwens verder blijven stijgen, ondanks de terugval van de energie- en grondstofprijzen. Het Planbureau gaat uit van 3,9% inflatie in 2023 en 3,4% in 2024. Dat houdt een groot risico in voor de competitiviteit van ons land, als gevolg van de automatische indexering van de lonen. Dit jaar nam de gezondheidsindex met 4,4% toe, in 2024 zal dat nog altijd 3,6% zijn.

Naast de energiekosten en de loonkostenhandicap dragen ook de aanpassingen aan de modaliteiten van bestaande O&O-regelingen en het nijpende tekort aan geschikte arbeidskrachten bij aan de druk op onze concurrentiepositie. Veel werk aan de winkel dus voor de volgende regering.

4,4% & 3,6%

Toename van de gezondheidsindex
in respectievelijk 2023 en 2024
(bron: Federaal Planbureau).

Volgens de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) was de loonkostenhandicap van de Belgische bedrijven in de periode tot 2019 gevoelig verbeterd. Dit was het gevolg van maatregelen onder de regering-Michel I (de indexsprong, daling van de werkgeversbijdragen, de loonblokkering, de hervorming van de wet over de concurrentiekracht, etc.). De lonen in België lagen nog altijd hoger dan in de buurlanden, maar een deel van het verschil werd wel opgevangen door de hoge productiviteit.

De regering-De Croo behield de wet ter bevordering van de werkgelegenheid en preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen (wet van 1996) maar paste hem minder consequent toe. Die wet garandeert dat de lonen niet sneller stijgen dan in de buurlanden (DE, FR, NL) om onze competitiviteit te waarborgen. Ze garandeert evenwel de automatische indexering van de lonen in ons land. Wanneer de indexering te hoog oploopt, kan de loonhandicap dus toch toenemen. Een beleidsplan om hieraan te verhelpen werd niet uitgewerkt.

Loonkostenhandicap stijgt met 5% tussen 2021 en 2023

Vanaf 2020 kwam er een bruusk einde aan de lange periode van lage inflatie in ons land. Dit kwam o.a. door de bevoorradingsproblemen tijdens de pandemie, de verstoringen in internationale handel, de recordprijzen voor energie en grondstoffen door de Oekraïne-crisis en het zeer ruime monetaire beleid. Hoewel België in het verleden al maatregelen nam om de automatische loonindexering wat te vertragen (bv. afgevlakte index, gezondheidsindex, 1 indexering per jaar, etc.) namen de loonkosten in die periode in ons land sterk toe in vergelijking met onze buurlanden. Zo stijgt de loonhandicap in België met 5% over de periode 2021-2023, van minder dan 10% in 2021 tot ongeveer 15% in 2023.

Ondanks onze slechtere loonkostenpositie, besliste de regering-De Croo toch tot de mogelijkheid om een koopkrachtpremie van maximaal 750 euro toe te kennen. Die deed de loonkosten eenmalig nóg verder doorstijgen. Bijgevolg is België één van de weinige landen waar het reëel beschikbare inkomen niet is aangetast en ook in de toekomst behouden blijft, gefinancierd door de werkgevers.

Door de hoge inflatie en de bedreiging voor de looncompetitiviteit als gevolg van de automatische indexering zijn uit verschillende hoeken ook de indexeringsmodaliteiten in vraag gesteld. Uit verschillende studies blijkt dat de indexering de stijging van de energieprijzen overcompenseert. De regering-De Croo nam echter geen enkele concrete maatregel om het systeem te hervormen.

Wispelturige houding tegenover O&O en innovatie

Naast loonkostencompetitiviteit zijn O&O en innovatie cruciaal voor het concurrentievermogen van ons land. Volgens internationale vergelijkingen doet België het goed in dit opzicht. De maatregelen om de loonkosten van onderzoekers te beperken (bv. de vrijstelling van bedrijfsvoorheffing en de vergoeding via auteursrechten) droegen daaraan bij.

Toch heeft de regering-De Croo de modaliteiten van die regelingen meermaals in vraag gesteld en zelfs aangepast. Zo heeft de regering twijfel gezaaid over een aantal maatregelen om de werkgelegenheid van kenniswerkers en onderzoekers te stimuleren, in het bijzonder de vrijstelling van doorstorting van de bedrijfsvoorheffing. Dat zorgde voor een deuk in het vertrouwen bij innovatieve bedrijven.

De lastige zoektocht naar geschikte arbeidskrachten

De laatste jaren is gebleken dat ook de talentschaarste onze concurrentiekracht steeds meer beïnvloedt. Competente arbeidskrachten zijn alsmaar moeilijker te vinden. Opleiding en flexibele verloning zijn deel van de oplossing, maar de rigiditeit van de verplichte automatische indexering en de maximale loonmarge bemoeilijken dit. Tot slot is er ook ruimte voor verbetering op het vlak van loonfiscaliteit. De regering-De Croo had de ambitie om een ruime fiscale hervorming door te voeren om arbeid lager te belasten, maar ze bereikte uiteindelijk geen consensus en de eerste implementatie van de blauwdruk wordt doorgeschoven naar de volgende regering (zie hoofdstuk Fiscaliteit).

Problematische competitiviteit door hoge energiekosten

Om een competitieve energieprijs voor de industrie te waarborgen, stond in het regeerakkoord van de regering-De Croo de invoering van een energienorm. Op basis van een jaarlijkse benchmarking door PwC nam de regering zich voor om bij te sturen bij niet-competitieve prijzen ten opzichte van de ons omringende landen.

Vóór de Oekraïne-crisis bleken de Belgische aardgasprijzen relatief laag. Voor elektriciteit, daarentegen, gaven onze buurlanden hun elektro-intensieve bedrijven vaak al grote kortingen op nettarieven, taksen en heffingen. Daardoor waren die vaak al competitiever. De Oekraïne-crisis deed daar nog een schepje bovenop. Zo troffen Frankrijk en Duitsland verregaande maatregelen om hun kmo's en elektro-intensieve bedrijven te beschermen.

Maar het allergrootst is de impact op onze concurrentiepositie met de VS. De EU en de lidstaten slaagden er na het wegvallen van Russisch gas in om de energiebevoorrading veilig te stellen. Maar de tol is enorm: het blijvende prijsverschil voor gas en elektriciteit tussen de EU en de VS bedreigt het voortbestaan van de Europese basisindustrie. De EU bereidt een hervorming van de energiemarkt voor (EMD-richtlijn), maar laat ook veel ruimte voor ondersteuning op lidstaatniveau.

Roadmap voor duurzame welvaart

#1 Neem in het federale regeerakkoord een duidelijk plan op om de verslechtering van de loonkosten-competitiviteit sinds 2019 ongedaan te maken.

Hef de automatische loonindexering op en vervang ze door een tweejaarlijkse onderhandeling tussen de sociale partners.

#2 Pas de wet op de concurrentiekracht integraal toe zolang de loonkostenhandicap t.o.v. onze buurlanden niet is weggevoerd.

#3 **Compenseer elke tijdelijke koopkrachtpremie** die de regering toch zou opleggen voor 100% door een verlaging van sociale werkgeversbijdragen.

#4 **Veranker in het federale regeerakkoord de garantie dat de maatregelen ter bevordering van O&O en innovatie voluit behouden blijven.** Herstel zo het vertrouwen bij innovatieve bedrijven in de aantrekkelijkheid van België voor werkgelegenheid in onder meer O&O en innovatie (zie hoofdstuk O&O&I).

#5 **Creëer een fiscaal gunstig kader dat goed presterende, beloftevolle werknemers flexibel belooft** (zie hoofdstuk Fiscaliteit).

#6 Vul de energienorm aan met een industrieel beleid.

Garandeer voor strategisch belangrijke sectoren (zie bv. Critical Raw Materials Act) een globaal gunstig ondernemingsklimaat, ondanks de veel hogere energieprijzen ten opzichte van onder meer de VS en China. Maak daarbij gebruik van alle instrumenten die de EU toelaat.

#7 Voer de bepalingen van de Energy Market Directive rond toegang tot betaalbare energie tijdens een elektriciteitsprijscrisis volledig uit (art. 66a).

Maak van alle opties gebruik om Belgische bedrijven in crisisperiodes dezelfde bescherming te bieden als hun concurrenten in andere lidstaten.

#8 Ga na hoe een Power Purchase Agreement-markt (PPA) voor koolstofarme elektriciteit verder kan worden uitgebouwd.

Maak hiervoor gebruik van de nieuwe EMD-richtlijn. Bekijk ook hoe de ondersteuning van hernieuwbare energie kan worden geoptimaliseerd, o.a. via CFD's. Garandeer de elektro-intensieve industrie een preferentiële toegang tot goedkope hernieuwbare elektriciteit.

Technology for a better world

Competitiviteit is een samenspel van verschillende factoren. Op het federale niveau liggen verschillende hefboomen, maar hier staan we in het bijzonder stil bij energiekosten, loonvorming en loonkosten. Willen we het engagement rond duurzame meerwaarde-creatie uit ons duurzaamheidsrapport halen, dan is het cruciaal dat die elementen erop vooruitgaan.

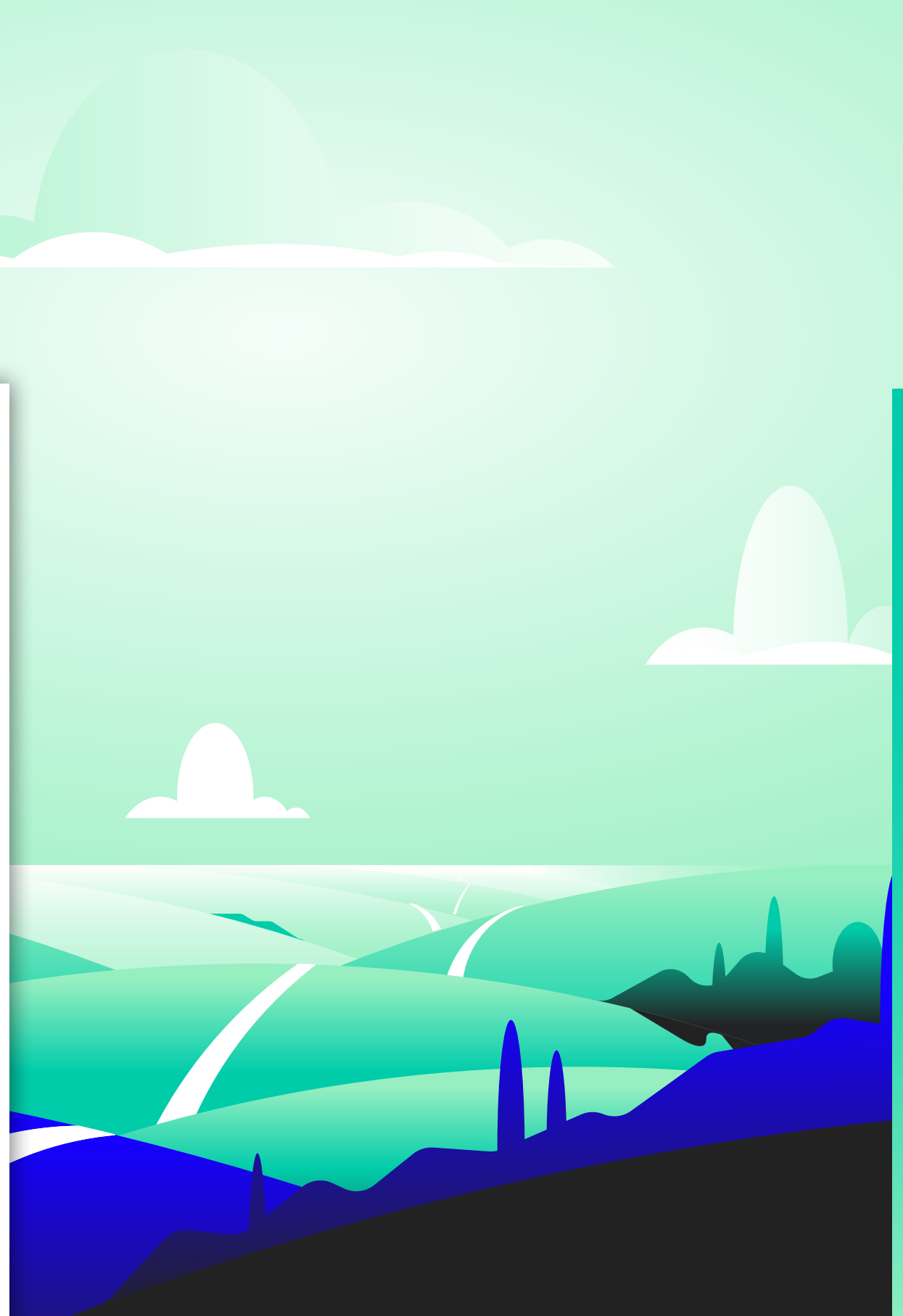
R&D&I

Tene quod bene:
behoud en versterk het
(para)fiscale O&O-beleid

Tijd voor een andere route

Naast een competitieve omgeving en voldoende talent hangt de verankering van de technologische industrie in België af van de nabijheid van onderzoek en ontwikkeling (O&O). Dat bevestigen verschillende studies (NBB, Eurostat, etc.) en ook de Europese Commissie benadrukt in haar Strategisch Plan 2020-2024 dat O&O één van de krachtigste beleidsterreinen is om de economieën en het concurrentievermogen van de Unie op wereldschaal te stimuleren.

Aankondigingen, hervormingen en disproportioneel harde controles ondermijnen vertrouwen in O&O-stelsel

In 2022 en begin 2023 deed België meermaals afbreuk aan de aantrekkelijkheid van zijn O&O-stelsel. Naar aanleiding van elke begrotingsbespreking, voorstel van fiscale hervorming of omzetting van EU-wetgeving werd het systeem steevast in vraag gesteld. Dat tast het vertrouwen in deze regeling bij de bedrijven aan. Enkele voorbeelden waar het volgens Agoria fout liep:

- Het nieuwe regime voor ingekomen belastingplichtigen en onderzoekers (1/1/2022), ter vervanging van het vroegere bijzondere aanslagstelsel voor buitenlandse kaderleden. Hoewel de wettelijke verankering van het **expatregime** nodig was, zijn de toepassingsvoorwaarden aanzienlijk verstrengd. En dat terwijl de mobiliteit van hooggekwalificeerd personeel in België onder het Europees gemiddelde ligt – een zwakte van ons land volgens het Europese Innovatie Scorebord van 22 september 2022.
- De moeilijke **verhouding tussen belastingplichtigen en de betreffende administraties** tijdens belastingcontroles over de vrijstelling van doorstorting van bedrijfsvoorheffing voor O&O van 2021 en 2022. Daarbij worden adviezen van BELSPO in vraag gesteld en materiële vergissingen en vormelijke tekortkomingen disproportioneel hard afgestraft.
- Foute conclusies van vermelde betwistingen tussen belastingplichtigen en de belastingadministratie. We verwijzen naar de voorontwerpteksten van de fiscale hervorming van 2 maart 2023 van de minister van Financiën, inzake de vrijstelling van doorstorting van bedrijfsvoorheffing voor O&O. Onder het mom van “de bevordering van de rechtszekerheid”, bewerkstelligt deze hervorming precies het tegenovergestelde. Dit uit zich o.a. in een **disproportionele verzwarende administratieve lasten** voor bedrijven en in het bijzonder voor kmo's, afbreuk aan de rol van BELSPO en verminderde steun.

Naast het (fiscale) kader dat de omgevingscontext creëert waarbinnen O&O-activiteiten zich kunnen ontwikkelen, is de overheid zelf ook actief in nog een aantal domeinen die voor de technologische industrie belangrijk zijn. Zo is ze van plan om O&O in Veiligheid en Defensie te financieren via de Defence, Industry & Research Strategy (DIRS) en participeert ze in een aantal internationale onderzoeksprogramma's in zowel ruimtevaart (ESA), energie (ITER) als Defensie (via het European Defence Fund en EU Defence Innovation Scheme).

Roadmap voor duurzame welvaart

Volgens Agoria moet ons land een krachtig beleid voeren om onze Europese positie op het vlak van O&O en innovatie te behouden en versterken. Dit is in het belang van onze kenniseconomie en de welvaart die daaruit voortvloeit voor de Belgische bevolking. Behoud en versterk ons huidige systeem van fiscale incentives (2022) en de toegankelijkheid ervan voor start-ups en technologische kmo's.

Dit komt neer op het volgende:

#1 Versoepel de toepassingsvoorwaarden van de regimes van ingekomen belastingplichtigen en onderzoekers.

#2 Versterk de investeringsaftrek/belastingkrediet O&O, met bijzondere aandacht voor de investeringen die beantwoorden aan maatschappelijke doelstellingen (o.a. Green Deal, digitale revolutie).

#3 Hervorm de innovatieaftrek die rekening houdt met internationale en Europese evoluties (pijler 1 en 2), met het oog op het behoud van deze fiscale incentive.

#4 Bestendig en verzeker de rechtszekerheid (met in het bijzonder de rol van BELSPO) van de vrijstelling van doorstorting van bedrijfsvoorheffing voor O&O.

#5 Blijf investeren in federale onderzoeksprogramma's, o.a. voor ruimtevaart, nucleaire energie, etc.

#6 Een engagement voor innovatieve aanbestedingen: aanbesteden 2.0

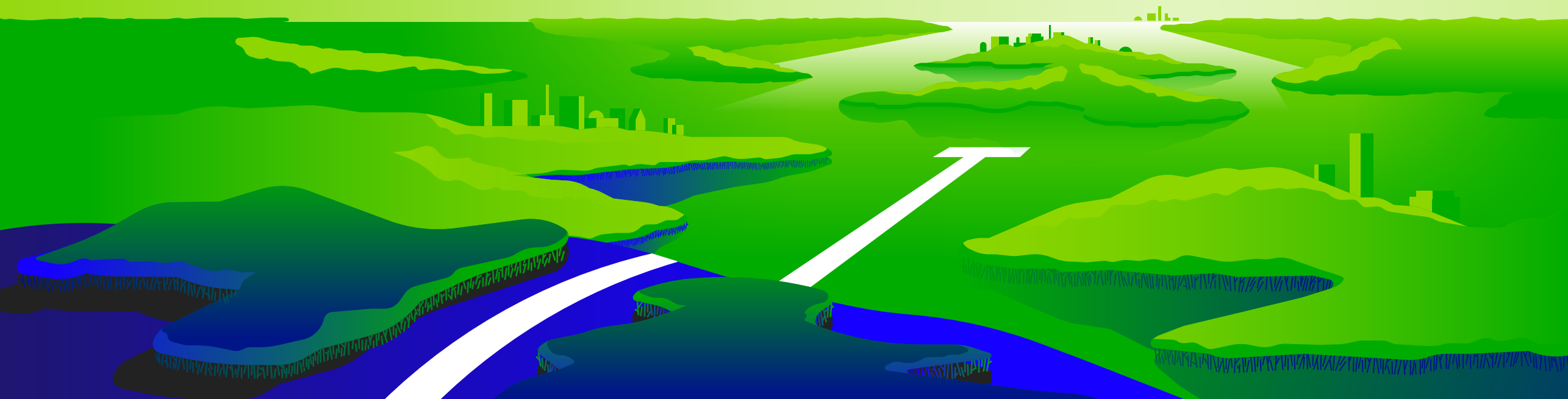
Agoria pleit voor een verbintenis om een deel van het budget aan de inkoop van vernieuwende producten, diensten of processen te besteden.

Technology for a better world

In ons duurzaamheidsrapport hebben we een impactdomein rond technologische innovatie. Daarin formuleerden we onder andere ons engagement om vanuit de technologische industrie een derde van de O&O-uitgaven van de Belgische industrie op ons te nemen en tegen 2030 vijf baanbrekende technologieën op de markt te brengen die meerwaarde creëren voor de maatschappij. Om dit te kunnen realiseren, moet het regelgevend O&O-kader overeind blijven en verder versterkt worden.

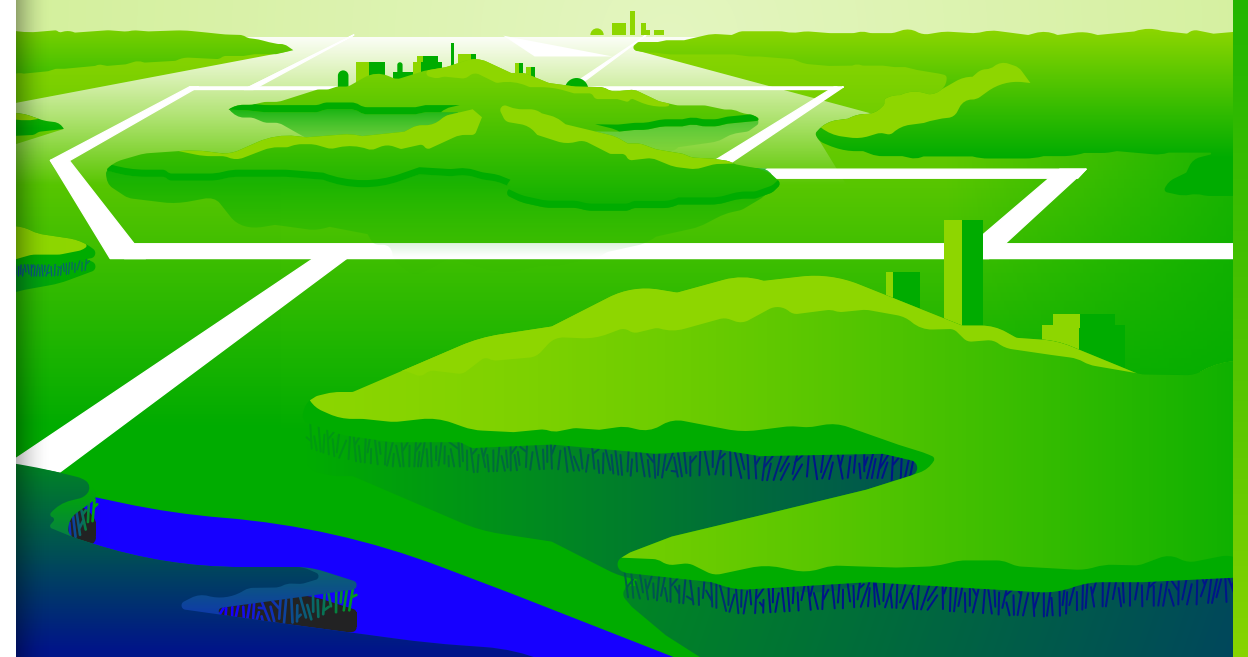
Ondernemersklimaat

Benut alle potentieel
van ondernemend België

Tijd voor een andere route

Ondanks het enorme potentieel duikt ons land in geen enkele ranglijst op als topland voor ondernemerschap. In de recentste publicatie van de Wereldbank (Ease of Doing Business, 2020) stranden we op plaats 48 van de 190 opgenomen economieën. Hoe komt het dat België niet kan bijbenen met koplopers als Scandinavië, Nederland, Duitsland, maar ook Japan, Singapore, Nieuw-Zeeland en Australië?

Ondernemingsmindset stimuleren

Het EU Green Deal Industry Plan (GDIP) vormt voor onze overheid de perfecte gelegenheid om werk te maken van een ondernemingsgezinde mindset. Met dat plan (4 pijlers: regelgeving, financiering, vaardigheden en internationale handel) wil de EU een antwoord bieden op de grote economische en maatschappelijke uitdagingen van deze tijd.

Belangrijk is wel dat dit plan consistent uitgevoerd wordt. Gezien de verscheidenheid aan betrokken beleidsdomeinen, in federaal België nog eens versterkt door het feit dat die domeinen zich op verschillende beleidsniveaus bevinden, is een overleg met focus op industrieel beleid een noodzaak, ook op federaal niveau. Dit is meteen ook een grote opportuniteit om ondernemerschap als mindset te promoten en ondersteunen.

Evolueren naar een efficiënt sociaal overleg

Naast een focus op industrieel beleid en het stimuleren van ondernemerschap, is ook een efficiënt sociaal overleg belangrijk voor een stabiel ondernemersklimaat, en dit voor zowel de ondernemingen, de werknemers en de samenleving als geheel. Voor bedrijven is het essentieel dat het kader zo eenvoudig en duidelijk mogelijk is. Een grote verantwoordelijkheid ligt bij de actoren van het sociaal overleg zelf. Zij moeten zoveel mogelijk zelf de organisatie en de inhoud van het overleg bepalen.

De overheid kan echter een stimulerende en ondersteunende rol spelen. Ze geeft de sociale partners de nodige ademruimte om langetermijnprojecten te bespreken (bv. de hertekening van het landschap aan paritaire comités). Het interprofessioneel overleg rond loon- en arbeidsvoorwaarden gebeurt tussen de sociale partners zelf (bipartiet), voor de beleidsadviserende rol schuift de overheid best mee aan tafel (tripartiet).

Buitenlands kapitaal voor innovatie

Om technologie en innovatie in ons land op peil te houden, is kapitaal nodig, maar dat is onvoldoende aanwezig. We zijn daarom afhankelijk van buitenlandse investeringen. Door talloze nieuwe regelgevende initiatieven, zoals de Screening of Foreign Direct Investment (FDI), worden we selectiever in de investeringen die we aantrekken, wie mag investeren in onze strategische sectoren en op welke manier.

Roadmap voor duurzame welvaart

#1 Richt op federaal niveau een Industrieforum op met betrokkenheid van de sectorfederaties

(naar het voorbeeld van Vlaanderen). Focus daarbij op het creëren van een positief ondernemersklimaat en het wegwerken van de barrières die de industrie ervaart. Werk een visie op de Belgische industrie in 2030, 2040 en 2050 uit, met strategisch verankerde technologieën en sectoren. Vertrek daarbij van het kader dat het EU Green Deal Industrial Plan schept.

#2 Streef de komende jaren naar een zo ondernemingsvriendelijk mogelijke invulling van het Europees wetgevend pakket.

Vermijd extra vereisten op Belgisch niveau (*gold-plating*).

#3 Werk een beter en stabiel fiscaal kader uit dat ondernemerschap stimuleert en behoud goed werkende fiscale regelingen voor innovatie en O&O (zie hoofdstuk O&O&I).

#4 Werk een zo performant mogelijk screeningsmechanisme uit voor buitenlandse investeringen. Zo weten bedrijven op elk moment wat ze kunnen verwachten en binnen welke termijn de procedure zal doorlopen zijn. Zet dit mechanisme slim, objectief en efficiënt in en voorzie een tussentijdse evaluatie t.o.v. de mechanismes in onze buurlanden.

#5 Werk mee aan een Europese kapitaalmarkt om te voorkomen dat unicorns naar de VS emigreren.

#6 Verhoog de efficiëntie van het sociaal overleg.

- Erken het stakingsrecht maar beschouw het, zoals elk ander recht, niet als absoluut. Zorg voor duidelijke omkadering met afdwingbare regels. Blokkades op het openbaar domein moeten verboden worden en desgevallend meteen ongedaan gemaakt worden.
- Beperk de beschermingsvergoeding tot 2 jaar loon voor verkozen werknemersvertegenwoordigers en tot 1 jaar loon voor niet-verkozenen. Dit exclusief de gewone opzegtermijn of -vergoeding.
- Fusioneer de ondernemingsraden en comités voor preventie en bescherming op het werk maar laat de mogelijkheid aan de ondernemingen die het wensen een gescheiden werking te houden.

#7 Zet in op overheidsopdrachten en -participaties om lokale, innovatieve kmo's groeikansen te bieden, mits het juiste design.

Het is hierbij essentieel om te voorzien in voldoende lange inschrijvingstermijnen, zeker wanneer creatieve input verwacht wordt in de gunningsfase.

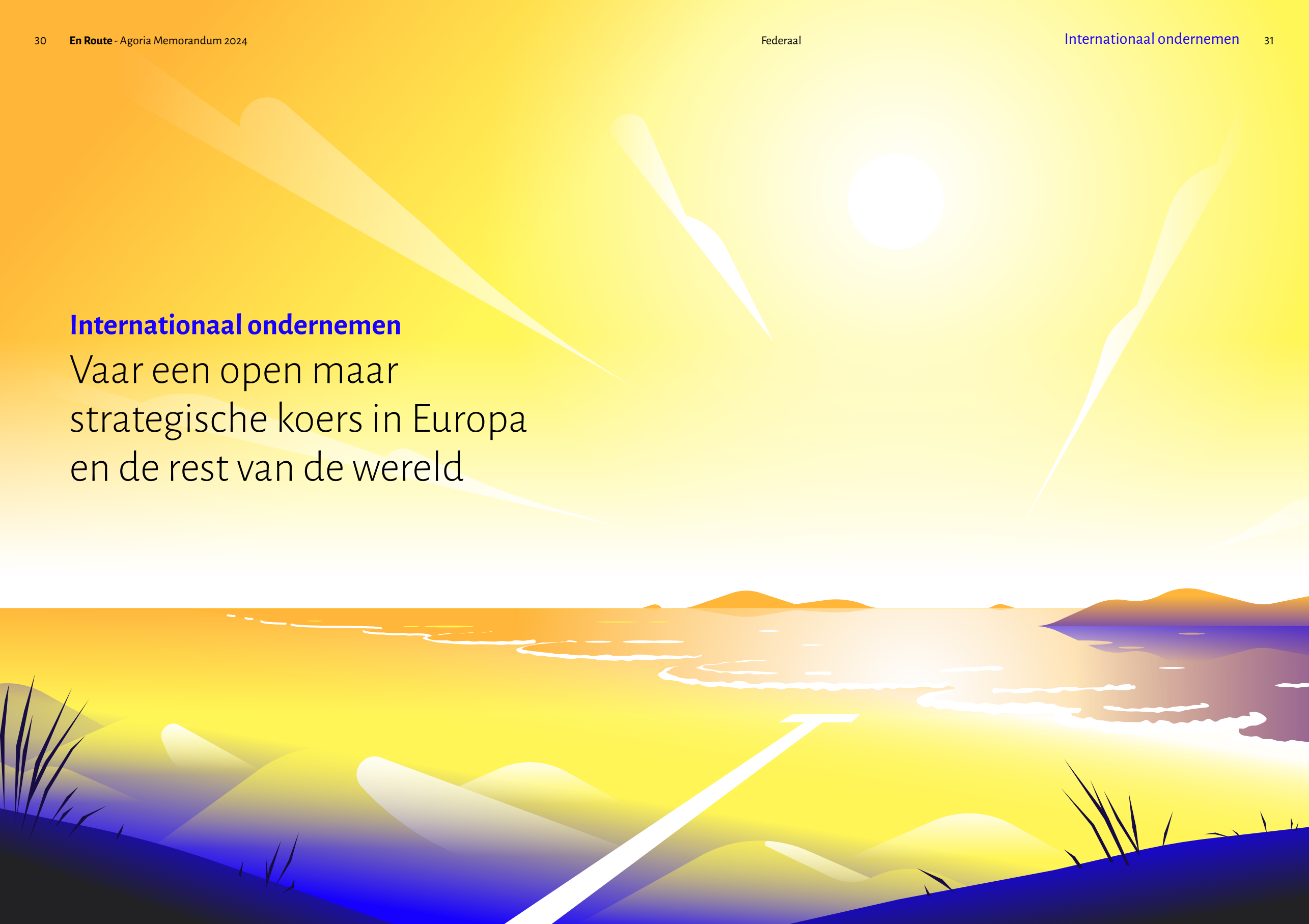
#8 Knoop aan met een gezonde begrotingspolitiek.

Technology for a better world

Agoria pleit voor een ondernemersklimaat waarin ondernemers zich welkom voelen. Gunstige randvoorwaarden zorgen immers voor investeringen. O&O-activiteiten zijn dan weer vaak een hefboom om vervolgens ook productieactiviteiten te ontwikkelen. Dat alles laat toe om duurzame tewerkstelling te genereren en welvaart te creëren.

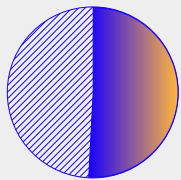
Internationaal ondernemen

Vaar een open maar
strategische koers in Europa
en de rest van de wereld

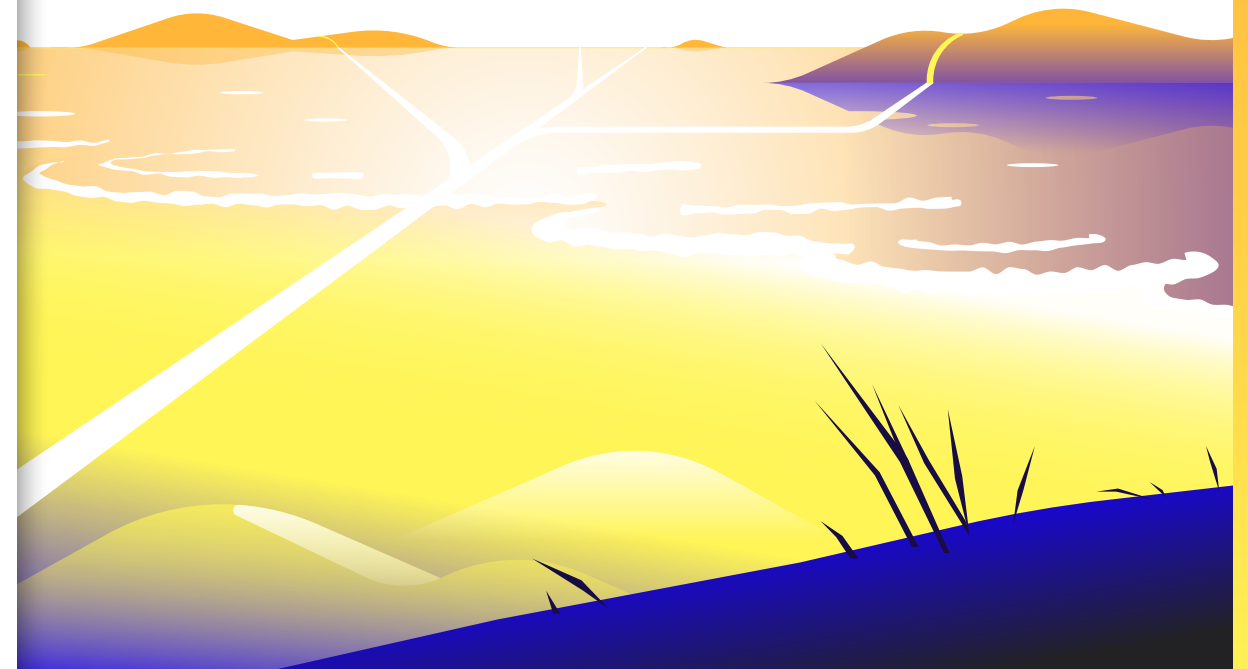
Tijd voor een andere route

Onze welvaart is zeer sterk afhankelijk van onze relaties met het buitenland. Drie facetten zijn daarbij belangrijk: (1) uitvoer naar derde landen, (2) buitenlandse investeringen in ons land en (3) de beschikbaarheid van grondstoffen. De geopolitieke realiteit zet ons huidige beleid inzake internationaal ondernemen op de helling. De vraag is nu: hoe zal België reageren?

51%

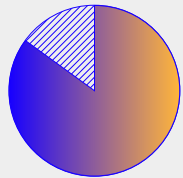
In 2021 was export goed voor 51% van de omzet in de technologische sector (75,4 miljard euro op een totaal van 145,1 miljard euro).

Alle ogen op Azië en Afrika

Globale waardeketens zijn van onschatbare waarde voor ons land. Niet alleen omdat onze industrie internationaal geïntegreerd is, maar ook omdat we vooral gespecialiseerd zijn in de uitvoer van halffabricaten en afgewerkte producten met een hoge toegevoegde waarde.

Vandaag haalt België zijn welvaart voornamelijk uit handel binnen Europa en in het bijzonder met buurlanden Duitsland, Frankrijk en Nederland. Uit data van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) blijkt echter dat het globale bbp het komende decennium vooral in Azië en Afrika zal groeien.

85%

van de globale toegevoegde waarde zal het komende decennium buiten Europa gecreëerd worden.

Soepele interpretatie staatssteunregels is nadelig voor kleine EU-lidstaten

De werking van de interne markt is geen garantie. Tijdens de verschillende recente crisissen deinsden grotere lidstaten er niet voor terug om de versoepelde staatssteunregels in te vullen met grote steunpakketten, bijvoorbeeld aan hun energie-intensieve industrie. De Europese Commissie heeft dit trouwens mee gefaciliteerd. Uiteindelijk is de soepele interpretatie vooral nadelig gebleken voor de kleinere lidstaten.

Delokalisatie als zwaard van Damocles boven Europa

Hoewel de oorlog in Oekraïne van oorsprong een geopolitieke ontwikkeling is georganiseerd vanuit Rusland, nemen ook de VS, China en andere economische grootmachten – al dan niet zichtbaar – posities in. Onder de huidige administratie zijn de relaties tussen China en de VS bovendien niet verbeterd. In 2022 kondigde de VS daarenboven de uitrol aan van de Amerikaanse Inflation Reduction Act (IRA). Tel daarbij dat de Amerikaanse energiekosten een kwart zijn van de Europese en dan wordt (definitieve) delokalisatie van een aantal industriële sectoren plots een zeer reëel risico.

Oprichting ISC en digitalisering douane

Ook binnen onze landsgrenzen zijn grote wijzigingen doorgevoerd met impact op internationaal ondernemen. De oprichting van de Interfederale Screeningscommissie (ISC) is zonder twijfel de belangrijkste ontwikkeling op dat vlak.

Verder moet de digitalisering van de douane naar een hoger niveau getild worden om België als toegangspoort tot de Europese markt te blijven garanderen. Nu al verplaatsen bedrijven hun invoer naar Rotterdam en Hamburg door de moeilijkheden in de Belgische havens. Een doorgedreven en performante digitalisering van de Belgische douane – als voortrekker en niet langer als achterloper – helpt de positie van ons land binnen de EU te verbeteren.

Wat doet de Interfederale Screeningscommissie (ISC)?

Dit nieuwe orgaan gaat na of buitenlandse directe investeringen potentiële risico's inhouden voor de nationale veiligheid en de strategische belangen van de deelstaten. Het spoort potentiële bedreigingen op en neemt preventieve maatregelen ter bescherming van gevoelige nationale sectoren. Denk maar aan kritieke infrastructuren, kritische technologie, grondstoffen, energie of defensie. Net omwille van die belangrijke taak én de complexiteit van de Belgische staatsstructuur, is een permanente benchmarkoefening van het instrument essentieel. Zo kunnen de efficiëntie en de effectiviteit ervan worden geëvalueerd ten opzichte van de buurlanden.

Roadmap voor duurzame welvaart

#1 Bestendig in Europa de preferentiële toegang tot bestaande en vooral nieuwe markten uit het EU-handelsbeleid.

Dit maakt een grotere geografische diversificatie van waardeketens mogelijk. Via bilaterale vrijhandelsovereenkomsten kan de EU bijdragen aan een duurzame en gediversifieerde aanvoer van grondstoffen en tegelijkertijd strengere oorsprongsregels toepassen.

#2 Ontwikkel intern een (Europees) economisch en industrieel beleid om buitenlandse investeringen aan te trekken die onderzoek, ontwikkeling, innovatie en groei binnen België, en bij uitbreiding de EU, ten goede komen.

#3 Trek actief internationale investeringen aan met focus op strategische sectoren.

Gebruik het Interfederaal Screeningsmechanisme (ISC) op een strategische manier en vermijd zoveel mogelijk andere overwegingen die afwijken van openbare orde en nationale veiligheid. Maak het mechanisme vooral niet complexer dan in onze buurlanden en voorkom dat ons land belangrijke investeringen misloopt. Een permanente benchmarkoefening van de werking van het ISC is volgens Agoria noodzakelijk om de efficiëntie en doeltreffendheid ervan te evalueren ten opzichte van de buurlanden.

#4 Voorzie voldoende middelen voor de versnelde en doorgedreven digitale transformatie van onze douane-activiteiten

om ons land als dé toegangspoort tot de EU op de kaart te zetten. We moeten een voortrekkersrol ambiëren, maar hinken vandaag helaas achterop. Moeilijkheden in de Belgische havens zorgen er zelfs voor dat bedrijven hun invoer verleggen naar Rotterdam of Hamburg.

#5 Waak actief mee over de principes en de werking van de interne markt.

#6 Pleit op alle beleidsniveaus voor een voortrekkersrol voor de EU in multilaterale onderhandelingen.

De WHO moet hervormd worden, maar het op regels gebaseerde handelssysteem is daarom niet dood. Om een goede hervorming mogelijk te maken, moet de organisatie in eerste instantie opnieuw naar waarde geschat worden. Ze laat immers toe actief te zoeken naar strategische partners die het mogelijk maken om grote economieën te dwingen de grootste gemene deler te volgen.

#7 Onderhoud stabiele handelsrelaties met derde landen die grondstoffen bezitten en zet in op betrouwbare bevoorradingsketens

om productie in ons land te verankeren. Naast Azië en Afrika moeten we onze blik ook richten op Noord- en Zuid-Amerika.

#8 Pleit voor een continue economische dialoog tussen de EU en andere grootmachten als China in het kader van het algemeen Europees belang.

Bied tegenstand aan ongecoördineerde initiatieven van individuele lidstaten. Neem een voortrekkersrol op om strategische partnerschappen uit te werken met landen die met dezelfde gevolgen van de nieuwe geopolitieke realiteit moeten omgaan.

Technology for a better world

Een open, strategisch vizier op internationale handel is een noodzaak voor de technologische industrie. We hebben derde landen nodig als afzetmarkt, als bron van materialen en grondstoffen en voor kapitaal en investeringen in ons land. Dit zijn cruciale elementen om ons engagement rond de creatie van toegevoegde waarde te realiseren.

Fiscaliteit

Een complete hervorming
van onze fiscale cultuur

Tijd voor een andere route

België kreunt onder torenhoge fiscale en parafiscale druk. Toch hebben we nog een overheidstekort van 5% van het bbp. De overheidsuitgaven liggen dus te hoog en moeten dringend naar omlaag om de fiscale druk te verminderen. Daarnaast lijdt ons fiscaal systeem vooral onder de recordhoge fiscale druk op arbeid en onder een wankelende rechtszekerheid.

Ons land scoort wel goed op het vlak van (para)fiscale ondersteuning in O&O en innovatie, maar in de afgelopen legislatuur werd daaraan op diverse manieren geknaagd. Tot slot heeft België ook nood aan een groene taxshift om de groene transitie volop aan te gaan.

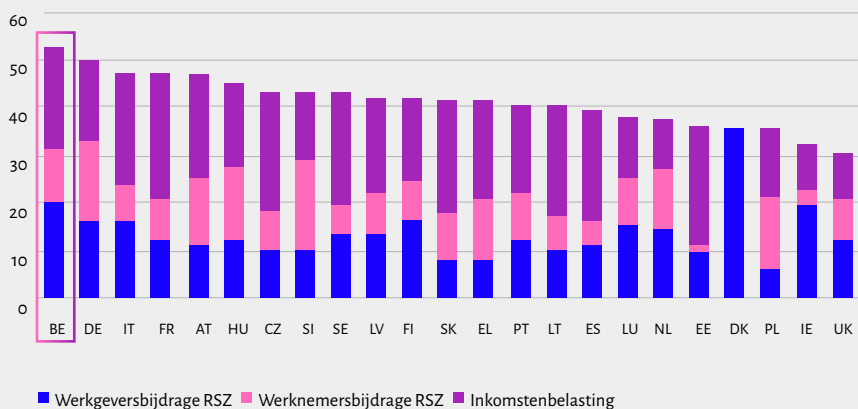
Problematische fiscale druk op arbeid

Volgens tal van (internationale) organisaties (het IMF, de OESO, de Hoge Raad van Financiën, etc.) is de belastingdruk op arbeidsinkomen in ons land problematisch hoog. Ten opzichte van andere EU-landen staat in België een individu met een gemiddeld inkomen zonder kinderen ten laste het meeste af. Sterker nog: dit overtreft de grens van 50%. Anders gezegd: uitgedrukt in % van de loonkost, gaat meer dan de helft naar de overheid – een belangrijk competitiviteitsnadeel.

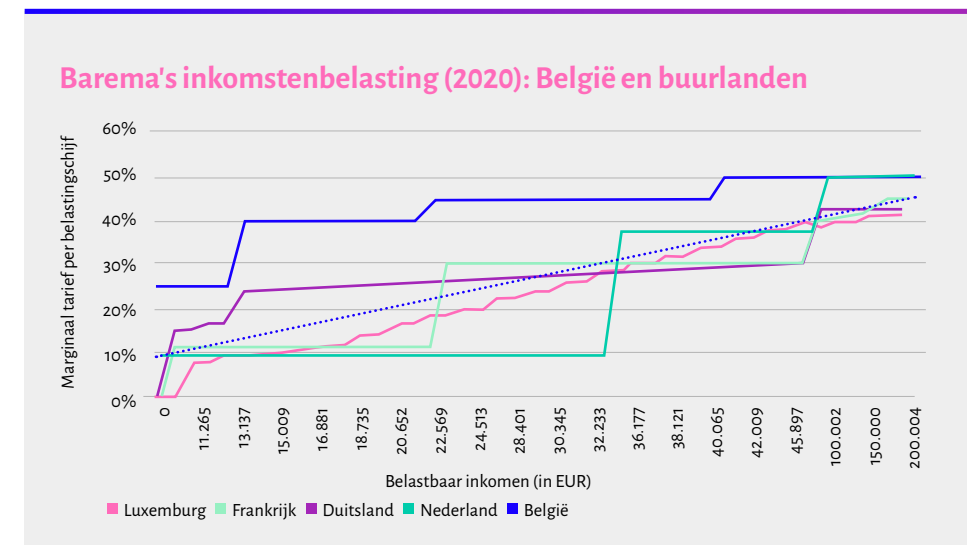
Uit studiewerk van het VBO blijkt dat vooral de middelhoge en hogere arbeidsinkomens een onredelijk hoge belasting moeten dragen. Lagere inkomens (gelijk aan 50% van het gemiddelde inkomen – ongeveer het bedrag van het minimum-inkomen) houden het meeste netto over in vergelijking met onze buurlanden. De voornaamste oorzaak is de sociale en fiscale werkbonus die uitsluitend gericht is op de lage inkomens. Een analyse van de periode 2001-2020 toont aan dat het beschikbaar inkomen op 20 jaar tijd vooral voor de lage lonen fors toenam (tot wel 16% van het bruto-inkomen).

Componenten van de belasting

(in % van de loonkost, voor een individu zonder kinderen met een gemiddeld inkomen)

De verstikkende belastingdruk op middelhoge en hogere arbeidsinkomens komt onder andere doordat in België de marginale belastingvoeten in de personenbelasting relatief hoog zijn en snel stijgen naarmate het brutoloon toeneemt. Er bestaat ook geen bijdrageplafond op de socialezekerheidsbijdragen. Volgende grafiek (VBO) illustreert dit.

De afgelopen legislatuur is een poging ondernomen om het tij te keren en de belasting voor alle looninkomens te verlagen door een lastenverschuiving te organiseren van arbeid naar andere belastingdragers. Uiteindelijk bleek dit onmogelijk. Toch blijft dit noodzakelijk, des te meer omdat talentvolle, opgeleide werkkrachten motiveren steeds belangrijker wordt voor onze competitiviteit.

Wankelende rechtszekerheid

Onze fiscaliteit wordt complexer en de administratieve (rapporterings-)verplichtingen voor bedrijven alsmear omvangrijker, zwaarder en duurder. Bovendien wordt er vaak nieuwe wetgeving gestemd zonder passend overleg en/of zonder rekening te houden met de opmerkingen van de bedrijven en hun vertegenwoordigers. Hetzelfde geldt voor de door hen gesignaleerde problemen bij de uitvoering ervan.

Akkoorden met de administratie, administratieve instructies, bindende adviezen van instanties als BELSPO en zelfs individuele beslissingen van de Dienst Voorafgaande Beslissingen in fiscale zaken worden in vraag gesteld, met terugwerkende kracht. En er worden ook foute conclusies getrokken. De Dienst Voorafgaande Beslissingen in fiscale zaken werkt momenteel goed, onafhankelijk en objectief. Een hervorming ervan zoals voorgesteld door de minister van Financiën tijdens de discussie over een fiscale hervorming is onnodig en gaat de verkeerde richting uit.

In het kader van de fraudebestrijding worden vandaag de rechten van bonafide belastingplichtigen ondermijnd. Verder worden de onderzoekstermijnen uitgebreid op basis van een onvolledige, foute vergelijking met buurlanden, en worden steeds zwaardere sancties opgelegd, ook voor gewone vergissingen of nalatigheden.

Lasten op arbeid zijn niet het enige relevante aspect in het kader van fiscaal beleid. We schenken in dit memorandum ook aandacht aan de fiscaliteit in het domein O&O (zie hoofdstuk R&D&I) en de groene taxshift (zie hoofdstuk Energie & klimaat).

Roadmap voor duurzame welvaart

#1 Verlaag de belastingtarieven en de belastingvrije som, verminder en verbreed de belastingschijven en schaf de bijzondere bijdrage sociale zekerheid af.

Ons huidige belastingsysteem kent 4 belastingschijven en 4 belastingtarieven. Die zijn, mede door de kleine omvang van de lagere belastingschijven, veel te progressief. Door die sterke progressiviteit in combinatie met het brede gamma aan federale, regionale, lokale en andere sociale tegemoetkomingen, toelagen, premies en kortingen voor lage inkomsten, worden we in België bovengemiddeld (i.v.m. de EU) geconfronteerd met de problemen van werkloosheids- en promotieval.

Reduceer daarom het aantal belastingschijven, met een belastingtarief van 45% in de hoogste schijf. Zo blijft de effectieve fiscale druk op het beroepsinkomen, rekening houdend met de aanvullende gemeentebelasting (0,9%), onder de 50% voor de belastingplichtige.

#2 Behoud flexibele verloning.

Belgische bedrijven moeten voldoende ruimte en kansen krijgen om de verloning van hun medewerkers aan te passen aan hun noden. Dit stelt hen in staat om de nodige talenten aan te trekken en te behouden, en dus competitief te zijn. Op het vlak van mobiliteit halen we het bestaande mobiliteitsbudget aan als voorbeeld.

Daarnaast moeten bedrijven talentvolle medewerkers aan zich kunnen binden op middellange en lange termijn. Daarom past het om langetermijnverloning, ongeacht de vorm (d.w.z. cashbonus, aandelen, aandelenopties, etc.), niet gezamenlijk te laten belasten aan progressieve tarieven, maar afzonderlijk aan een aantrekkelijk vast tarief (bv. 25%). De ontvanger beschikt er immers niet onmiddellijk over.

In die context past ook de ondersteuning van de werkgever die volop inzet op opleidingen om zo talentvolle medewerkers op te leiden en aan zich te binden. We pleiten daarom voor een verhoogde aftrek van opleidingskosten tot 150%.

#3 Behoud het regime van de aanvullende pensioenen (2e pijler).

In het verleden werd een beroep gedaan op de bedrijven en zelfstandigen om dit probleem op te lossen. Met een fiscaal gunstige regeling worden bedrijven, hun medewerkers en zelfstandigen aangespoord om een aanvullend pensioen op te bouwen tijdens hun actieve loopbaan. Dit ter ondersteuning van de levensstandaard na hun pensionering.

Agoria pleit voor het behoud van een aantrekkelijk fiscaal regime voor aanvullende pensioenopbouw. Zo worden bedrijven, hun medewerkers en zelfstandigen blijvend aangespoord om vooruit te kijken en een aanvullend pensioen op te bouwen. Wijzigingen aan de bestaande regimes mogen alleen voor de toekomst gelden. Wijzigingen die afbreuk doen aan pensioenbeloften en/of -verwachtingen op grond van rechtsgeldige aanvullende pensioenregelingen uit het verleden zijn totaal onaanvaardbaar.

#4 Leg de financiering van een hervorming van het belastingsysteem om (meer) werken meer te belonen niet ten laste van de werkgevers.

Afbreuk doen aan bepaalde belastingvoordelen met een positieve impact op de competitiviteit van de werkgevers, zou de Belgische bedrijven, en bij uitbreiding de Belgische economie, in lastig vaarwater brengen. Daarbovenop zou de tewerkstelling van de werkende belastingplichtigen, en zo ook hun beroepsinkomsten, geheel in gevaar komen.

Put daarom voor de financiering van de hervorming van het belastingsysteem van de activiteitinkomsten uit andere bronnen. Mogelijke bronnen zijn:

- de vereenvoudiging van de aangifte in de personenbelasting (o.a. afschaffing van allerlei belastingverminderingen),
- de terugverdieneffecten van dergelijke hervorming,
- de verbetering van de bestaande staatstructuur, vermindering van het overheidsbeslag en een efficiënter werkende staat,
- de hervorming van de belasting op consumptie,
- de vergroening van de fiscaliteit.

#5 Maak werk van meer behoorlijk en transparant fiscaal bestuur.

Vooraleer we modellen van cooperative tax compliance en horizontaal toezicht kunnen uitwerken, moet het respect en wederzijds vertrouwen tussen de belastingadministratie en de ondernemingen hersteld worden. Een belangrijke bijdrage is mogelijk door een betere samenwerking met het fiscaal bestuur, gebaseerd op werkelijk en transparant overleg. Daarbij worden effectenstudies uitgevoerd en gedeeld en wordt rekening gehouden met bezorgdheden, voorziene problemen en verzuchtingen vanuit de ondernemingswereld. Zo krijgen praktische toepassingsproblemen en vraagstukken sneller een passend antwoord in administratieve instructies (circulaires e.d.) en komt kwalitatievere wetgeving tot stand.

#6 Behoud en versterk het huidige Belgische rulingsysteem.

Rechtszekerheid is essentieel voor investeerders en bedrijven. Belangrijk is dat zij op voorhand juridische zekerheid krijgen over de toepassing van fiscale regels in de praktijk, en dat een andere controle- of inspectiedienst van de belastingadministratie die achteraf niet in vraag kan stellen.

#7 Herzie de controle- en onderzoeksprocedure en -termijnen, herstel het evenwicht van rechten en plichten tussen administratie en belastingplichtigen en herzie de vaak buitensporige sanctieringen.

#8 Verbeter digitale toepassingen en zorg voor administratieve vereenvoudiging.

Rationaliseer en verminder in de eerste plaats de rapporteringsverplichtingen.

Technology for a better world

Een fiscaliteit die werken stimuleert, is noodzakelijk om ons engagement van 40.000 extra jobs tegen 2030 te realiseren. Een fiscaliteit die flexibele verloning toestaat, is eveneens van belang om mensen duurzaam en correct te verlonen. Een rechtszeker kader zorgt voor vertrouwen, transparantie en perspectief om activiteiten op lange termijn in ons land te verankeren.

Arbeidsmarkt

Naar 80%
werkzaamheidsgraad
tegen 2030

Tijd voor een andere route

Beperkte flexibiliteit, relatief korte carrières en geen al te hoge werkzaamheidsgraad: de analyses van de Belgische arbeidsmarkt ogen niet fraai. Eind 2022 klopten we af op een werkzaamheidsgraad van 71,9%. In absolute cijfers een vooruitgang, maar in vergelijking met veel andere EU-landen een onvoldoende. Voeg daar een recordaantal vacatures (waarvan 20.000 in de technologische industrie) en stagnerende productiviteit aan toe, en het is duidelijk dat onze arbeidsmarkt tekortschiet.

20.000

openstaande vacatures in de
technologiesector in België.

Achterstand op alle fronten

Uit de recentste update van onze Be The Change-studie (juni 2023) stellen we het volgende vast:

- Aan het huidige ritme van werkgelegenheidscreatie halen we in België slechts een werkzaamheidsgraad van 76,5% in 2030, ruim onder het target van 80%.
- Aan het huidige ritme bereiken we die 80% voor België pas in 2037, 7 jaar na datum.
- België behoort tot de 5 EU-lidstaten met de hoogste inactiviteitsgraad.

Verder stellen we ook vast dat:

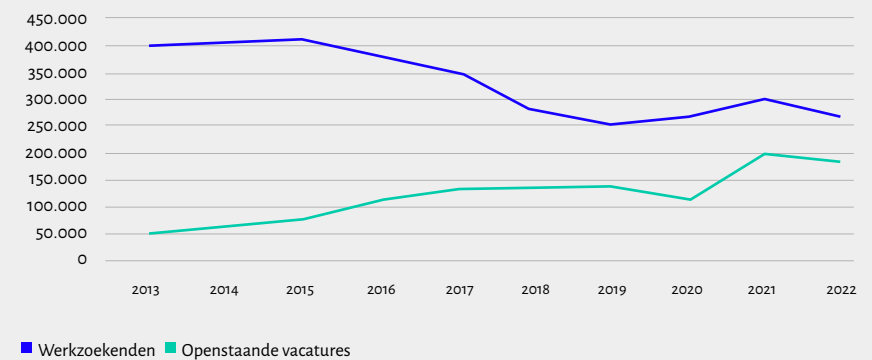
- De arbeidsproductiviteit stagneert (amper 0,1% groei tussen 2016 en 2022).
- België de hoogste vacaturegraad heeft van Europa (4,5% eind 2022).

België heeft hoogste vacaturegraad in EU-27

Land of regio	Vacaturegraad eind 2022
België	4,5%
EU-27	2,8%
Duitsland, Frankrijk, Nederland	3,8%
Nederland	4,5%
Duistland	4,4%
Frankrijk	2,8%
Scandinavische landen	2,5%
Denemarken	2,9%
Zweden	2,6%
Finland	2,0%

- De verhouding tussen openstaande vacatures en werkzoekenden nijpender wordt.

Verhouding tussen werkzoekenden en openstaande vacatures

Conclusie: de krapte op de arbeidsmarkt neemt toe en er is een groeiende mismatch tussen de vacatures en de beschikbare werkzoekenden. In vergelijking met Europa scoort ons land ondermaats.

Demografische evolutie helpt niet

De demografische groei van de Belgische bevolking zal niet helpen om het target van 2030 te halen. Selectieve, economische migratie vormt een deel van de oplossing om alle jobs in te vullen, de nodige economische groei te realiseren en onze sociale zekerheid te ondersteunen (bv. pensioenen betalen). Voor alle duidelijkheid: Agoria is tegen illegale tewerkstelling, maar gelooft wel in een systeem dat buitenslands talent (tijdelijk) betreft (zie bv. het Canadese model).

Roadmap voor duurzame welvaart

#1 Ontwikkel een nieuwe loopbaanvisie

- Integreer alle vormen van alternerend leren, bijscholing en omscholing. Schep meer flexibiliteit tijdens de loopbaan.
- Zorg dat deeltijds werken meer opbrengt. Het totale inkomen uit de combinatie van werk en vervangingsinkomen moet aanzienlijk hoger zijn dan het vervangingsinkomen alleen. Wie deeltijds werkt met een vervangingsinkomen combineert, mag het vervangingsinkomen dus enkel pro rata verminderd zien.

#2 Werk aan de perceptie van werken

- Werken moet meer lonen. Stel maatregelen op om werkenden een hoger netto-loon te geven. Let wel: zonder de loonkosten voor de bedrijven te verhogen.
- Maak daarnaast werk van 2 andere elementen die de drempel om te werken verlagen: (1) terugschroefing van de steun gekoppeld aan de status van werkzoekende (sociaal tarief, vervoerskosten, etc.) en (2) voldoende sociale diensten om te voorzien in kinderopvang voor kinderen tot 12 jaar, zorg voor zieken en zieke ouders, mobiliteit, etc.
- Maak van de gerichte opleidingsinspanning een bepalende factor in het systeem van toekenning en duur van de werkloosheidsuitkeringen, afhankelijk van de opleiding die de werkzoekende volgt. Daarin kunnen mensen die (tijdelijk) werkloos worden, rekenen op een redelijke werkzoekendenuitkering. Naarmate de tijd verstrijkt, worden er gefaseerd extra voorwaarden verbonden aan de uitkering. Die voorwaarden moeten de positie van de ontvanger op de arbeidsmarkt versterken.
- Stopt iemand met zoeken naar werk of met zich te versterken, dan valt ook de uitkering weg: na 2 jaar voor iemand die geen 20 jaar werkervaring kan voorleggen, na 3 jaar voor iemand die wel 20 jaar werkervaring kan voorleggen.
- Zet vanuit de Belgische overheden gezamenlijk en prioritair in op activerende arbeidsmarktmaatregelen. Verkies die maatregelen boven de ondersteuning van passiviteit. Er moet dus een groter aandeel van het bbp uitgaan naar de ondersteuning van activerende maatregelen in vergelijking met de ondersteuning van passiviteit. Agoria denkt daarbij aan de ondersteuning van upskilling en reskilling, het automatisch inschrijven van leefloners bij de arbeidsbemiddelingsdiensten, het stimuleren van interregionale arbeidsmobiliteit, etc.
- Verminder de loonkostenhandicap t.o.v. onze buurlanden aanzienlijk en werk hem op termijn volledig weg (zie hoofdstuk Competitiviteit).

#3 Zet volop in op economische migratie

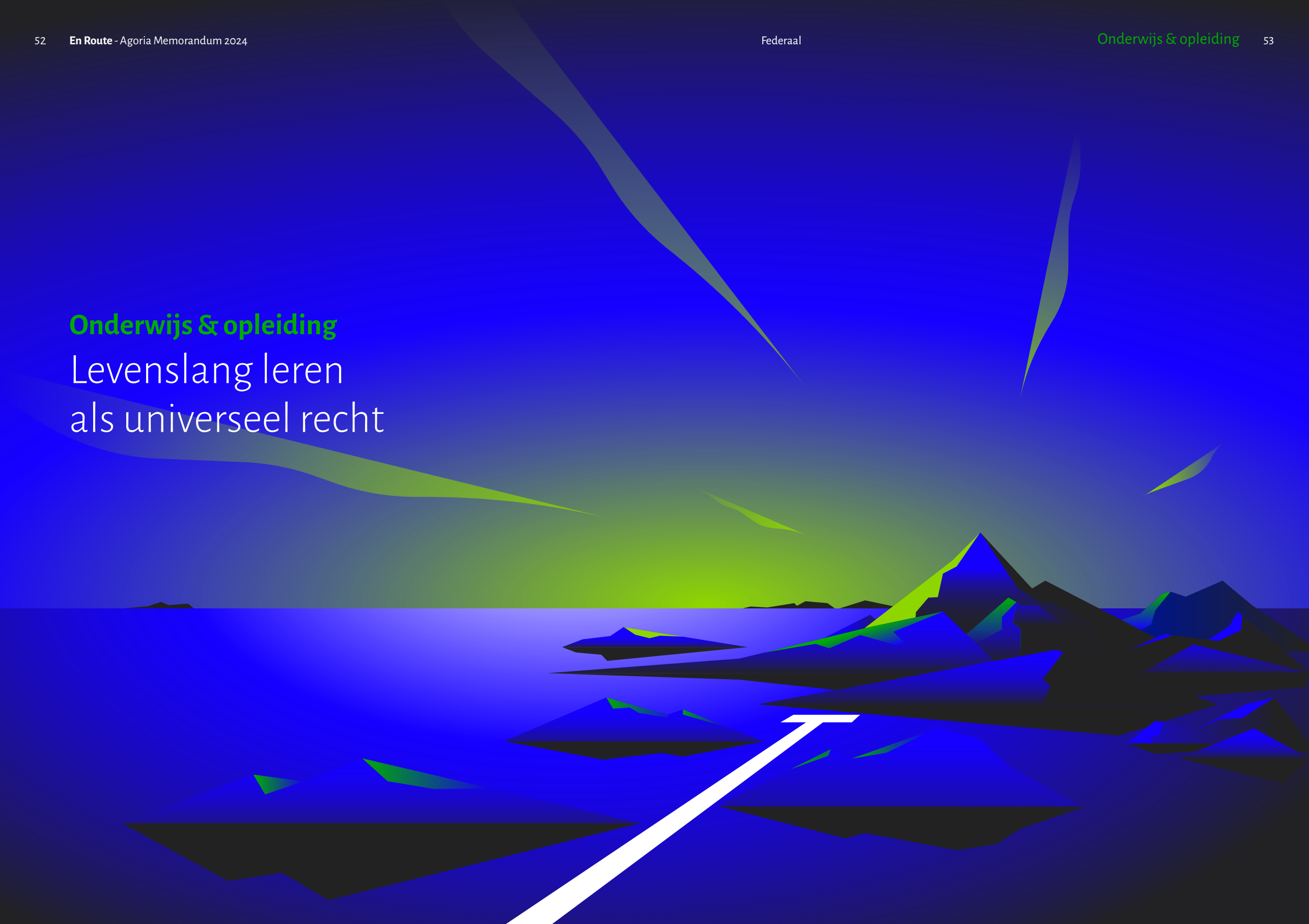
- Zorg dat het proces om werknemers uit het buitenland aan te werven sneller, makkelijker en volledig digitaal verloopt. Dat laatste geldt ook voor de communicatie tussen de autoriteiten en de werkgever of zijn agent. Het contract en de randvoorwaarden moeten garanderen dat onze lonen en levensomstandigheden gerespecteerd worden.
- Zorg dat Belgische werkgevers zich niet meer moeten verantwoorden als ze geen kandidaat hebben gevonden in België en als de buitenlandse kandidaat kan aantonen dat hij over de nodige troeven beschikt.
- Bouw het gemeenschappelijke Working in Belgium-platform voor de behandeling van verblijfsaanvragen verder uit. Maak bij de aanvang van de legislatuur een budget vrij om het platform uit te rollen en te versterken.
- Organiseer economische immigratie naar het voorbeeld van Canada. Baseer het systeem op een blijk van belangstelling en sleutelcriteria zoals formele en informele opleiding, vaardigheden, talenten, ervaring en talenkennis.
- Maak België aantrekkelijker om te werken. De tijd tussen het indienen van een aanvraag en het verkrijgen van een werk- en verblijfsvergunning is sinds 2019 verdubbeld of zelfs verdrievoudigd. Zorg dat België opnieuw tot de top 3 behoort van landen die het snelst vergunningen afleveren.

Technology for a better world

Agoria is al meer dan vijf jaar een grote pleitbezorger van een doorgedreven analyse van de toekomstige arbeidsmarkt via het Be The Change-project dat in 2018 werd gelanceerd. Ook in onze duurzaamheidsstrategie is de eerste ambitie opgebouwd rond onder andere duurzame tewerkstelling en het engagement om 40.000 bijkomende jobs te creëren tussen 2020 en 2030, 16 jobs/werkdag. De hierboven geciteerde aanbevelingen moeten het kader scheppen dat dit engagement ondersteunt.

Onderwijs & opleiding

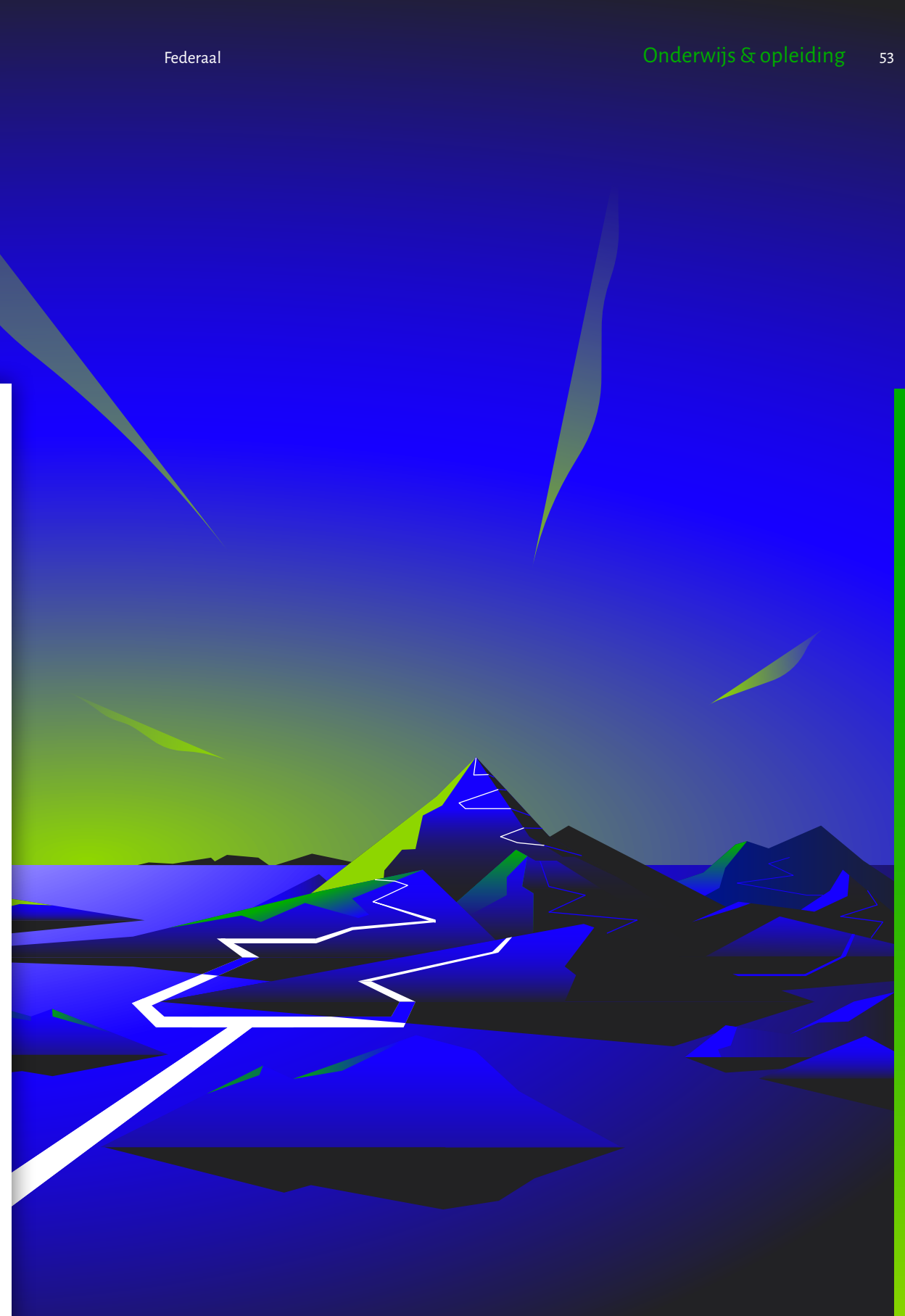
Levenslang leren
als universeel recht

Tijd voor een andere route

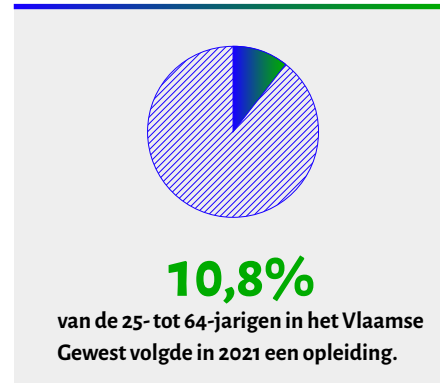
Alle vormen van leren – zowel formeel als informeel – winnen aan belang. Het is dan ook hoog tijd om onze visie op leren te herzien. Anders gezegd: wat we vandaag onder 'leren' verstaan, is niet hetzelfde als 10 jaar geleden.

De hefboom voor die nieuwe visie ligt, in lijn met de European Pillar of Social Rights, in de grondwet en het arbeidsrecht: de inschrijving van een universeel recht op levenslang leren. Daar hebben alle betrokken partijen baat bij: werkzoekenden, werknemers en werkgevers.

Verschillen tussen de gewesten

In 2021 nam in het Vlaamse Gewest 10,8% van de 25- tot 64-jarigen deel aan een opleiding. Dat is meer dan in het Waalse Gewest (7,5%), minder dan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (14,6%) en precies evenveel als het EU-gemiddelde (10,8%). Er zijn wel grote verschillen tussen de EU-landen onderling: zo nam in Zweden 34,7% deel aan een opleiding, tegenover 1,8% in Bulgarije.

Van collectief naar individueel opleidingsrecht

Ondertussen is binnen het sociaal overleg in de arbeidsdeal een individueel opleidingsrecht ingevoerd. Het vroegere collectieve opleidingsrecht bestond uit een gemiddeld aantal dagen opleiding per voltijds equivalent, verdeeld over de onderneming. Vanaf nu geldt er een individueel opleidingsrecht op werknemersniveau. Concreet:

- In ondernemingen met 20 of meer werknemers heeft elke voltijdse werknemer vanaf 2024 recht op 5 opleidingsdagen per jaar. In 2023 is dat quotum nog beperkt tot 4 dagen.
- In bedrijven met 10 tot 20 werknemers krijgt elke voltijdse werknemer 1 opleidingsdag per jaar.

De sociale partners kunnen het aantal dagen wijzigen in een algemeen verbindend verklaarde cao. Ze kunnen evenwel niet beslissen om in 2023 onder de 4 dagen of algemeen onder de 2 dagen te zakken.

De opleidingsdagen zijn in het leven geroepen om werknemers toekomstgerichte vaardigheden aan te leren. Het moment van de opleiding wordt bewust proactief gelegd, alvorens een negatieve ervaring optreedt (bv. ontslag of herstructurering). Om de directe inzetbaarheid van werknemers te maximaliseren, worden de maatregelen voor leren enkel ingezet om beroepsspecifieke, sectorspecifieke en toekomstige competenties of transversale skills aan te leren.

Roadmap voor duurzame welvaart

#1 Maak van levenslang leren een gedeelde verantwoordelijkheid – niet alleen van de werkgever, zoals vandaag vooral het geval is, maar ook van de werknemer

Wie werkloos wordt, heeft de plicht om te werken aan zijn of haar inzetbaarheid op de arbeidsmarkt. Dat kan door een opleiding te volgen met het oog op een job in een sector met grote tekorten, door zich om te scholen tot een knelpuntberoep of door toekomstgerichte competenties op te doen. Maak van leren dus ook een plicht voor iedereen die werkloos of inactief is en van een uitkering geniet. En werk een uitkeringssysteem uit pro rata de tijdsinvestering in opleiding en bemiddeling.

#2 Erken informeel leren als opleidingsvorm

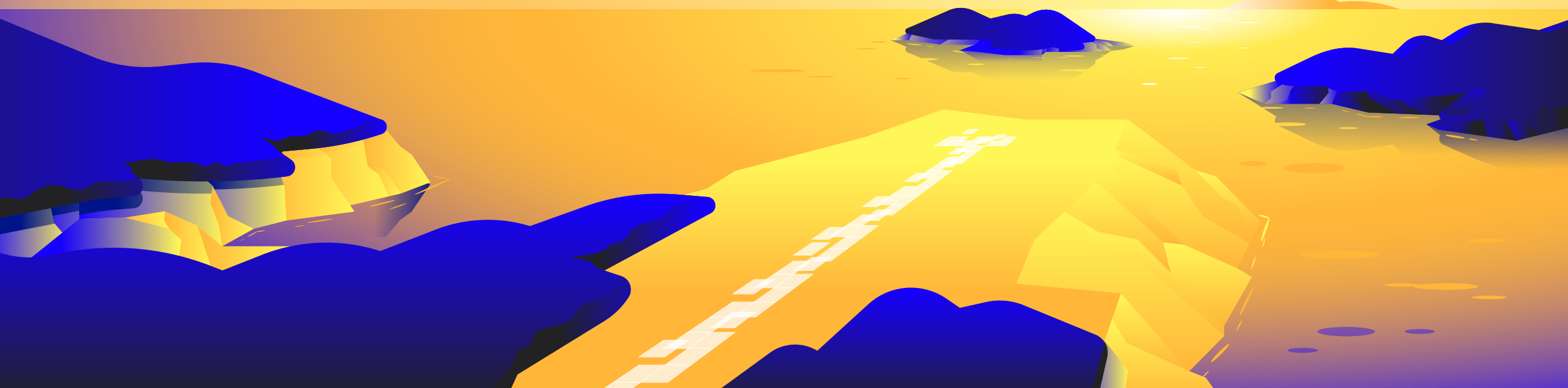
Naast formele, erkende opleidingen wint informeel leren aan belang. Alleen zijn deze vormen van leren niet na te gaan via officiële registratie. Indicatoren voor incentives zijn dan ook vertekend. Pas daarom de criteria van incentives voor leren aan (bv. de aanwezigheid van ontwikkelingsplannen).

Technology for a better world

Upskilling, reskilling en levenslang leren zullen van cruciaal belang zijn in de arbeidsmarkt van de toekomst. Agoria engageert zich om werknemers in onze sector te informeren over de competenties die ze nodig hebben om hun job uit te voeren in 2030. Daarnaast voorzien we de nodige opleidingen om hen daarop voor te bereiden.

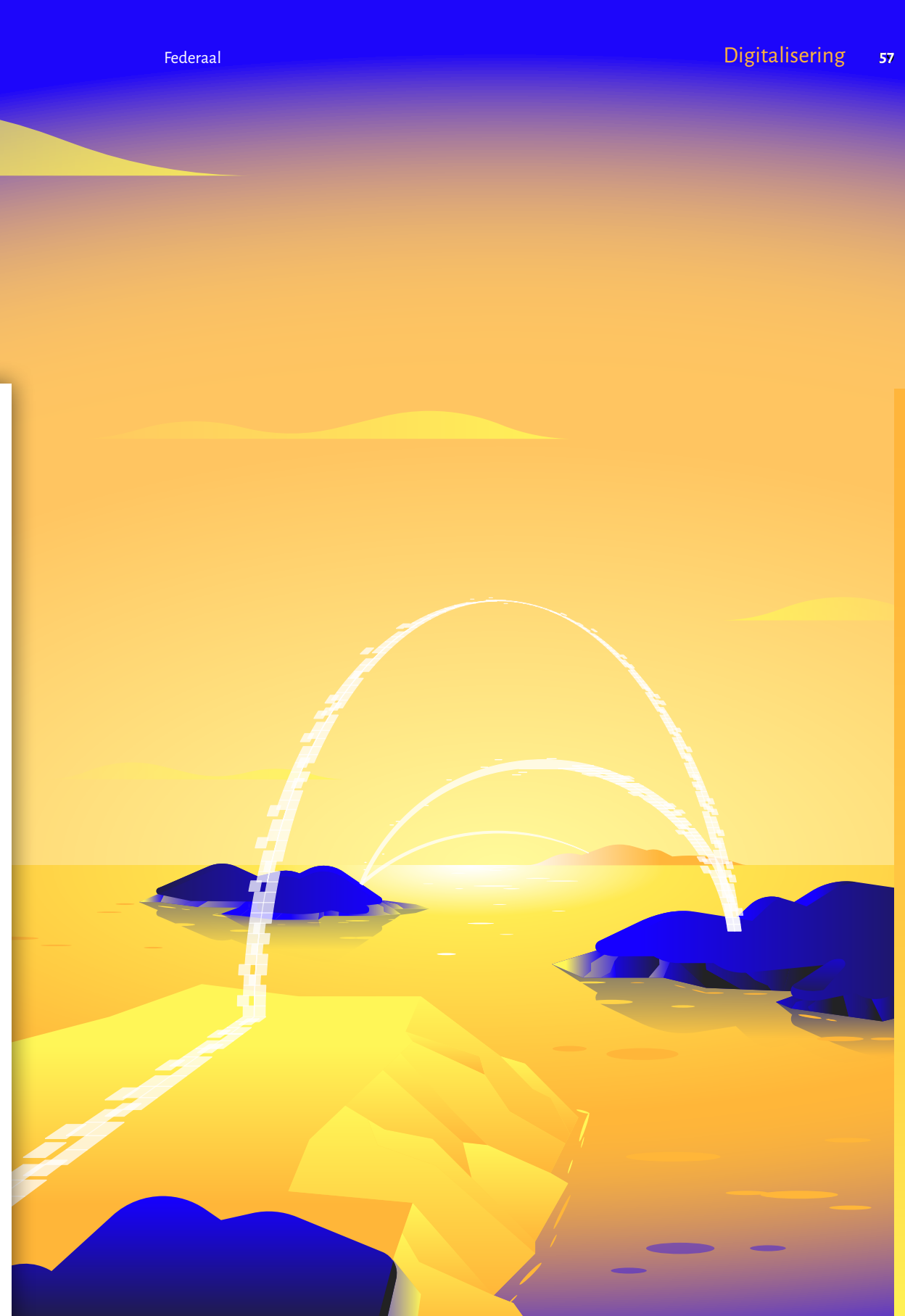
Digitalisering

De weg plaveien naar
de 'digital decade'

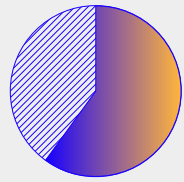
Tijd voor een andere route

Ondanks het toenemende belang van digitale technologie in de economie en maatschappij, verliest België vandaag terrein op zijn Europese burens. Zo daalden we van de 5e naar de 16e plaats volgens de Digital Economy and Society Index (DESI) van de Europese Commissie. Agoria pleit dan ook voor een ambitieuze digitale strategie, toegespitst op 4 sleutelgebieden: digitale vaardigheden en experts, veilige en duurzame digitale infrastructuur, digitale versnelling van bedrijven en digitalisering van overheidsdiensten.

De hele economie digitaliseert

De werkgelegenheid in de ICT-sector is in 10 jaar tijd (2012-2022) met bijna een derde gestegen. Daarbovenop werkt meer dan 60% van de digitale experts buiten de ICT-sector, onder andere in de financiële, publieke en industriële sector. Kortom: digitalisering is alomtegenwoordig.

>60%

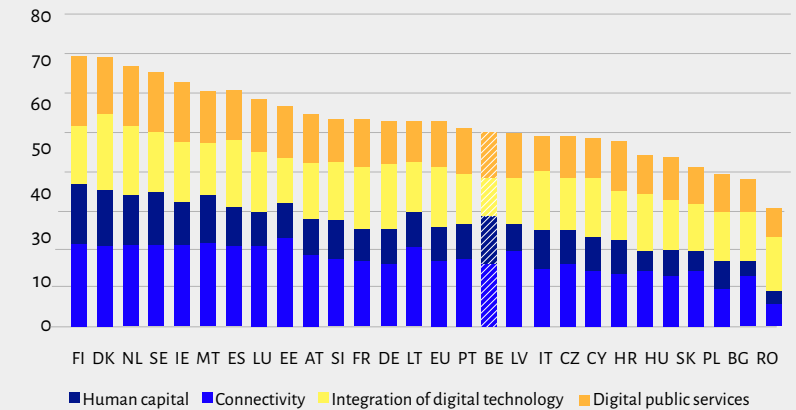
van de digitale experts werkt buiten de ICT-sector, o.a. in de financiële, publieke en industriële sector.

(Bron: BNB, EFT, Agoria Be The Change, 2023).

Weggezakt van plaats 5 naar 16

Om de vooruitgang van de digitale economie en samenleving op nationaal niveau te meten, ontwikkelde de EU de Digital Economy and Society Index (DESI). Ondanks enige vooruitgang verliest België consistent terrein op andere Europese landen. Ons land is gedaald van de 5e plaats in 2015 naar de 16e plaats in 2022. Spanje is dan weer opgeklimmen van de 17e plaats in 2015 naar de 7e plaats in 2022, onder impuls van een sterk en ambitieus digitaal beleid (bv. [España Digital 2026](#)).

Digital Economy and Society Index (DESI) 2022 ranking

Federale initiatieven als #SmartNation zijn positief, maar ontoereikend. Als België een terugkeer naar de top 5 ambieert tegen 2030, moet het zijn ambities verhogen en nauwer samenwerken met andere Belgische entiteiten.

4 actiegebieden voor het federale niveau

Europa identificeert in zijn [Path to the Digital Decade](#) 4 actiegebieden met sterke doelen voor 2030.

1) Digitale vaardigheden

België staat met zijn 13e plaats net boven het Europese gemiddelde (DESI). Ons land blijft evenwel achter wat betreft het aandeel ICT-afgestudeerden – 2,2% tegenover een Europees gemiddelde van 3,9%. Ondanks initiatieven van publieke – bv. DigiSkills Belgium – en private spelers is er een gebrek aan digitale basisskills en experts, onder meer in cyberveiligheid en AI/data.

Het is ook belangrijk om 'niet-reguliere' opleidingen aan te moedigen en in kaart te brengen (mapping). Stimuleer bedrijven om beroep te doen op dit type van vorming en breng ook de impact van (vraaggestuurde) 'niet-reguliere' opleidingen in rekening voor de DESI index.

2) Veilige digitale infrastructuur

Krachtige en veilige vaste en mobiele telecomnetwerken zijn cruciaal voor een gezonde digitale economie en maatschappij (zie hoofdstuk Telecom). Het aantal cyberaanvallen in België is met 37% toegenomen tussen 2019 en 2021. Hoog tijd dus om het gebrek aan maturiteit op het vlak van cyberveiligheid in de publieke en private sector aan te pakken, net zoals het tekort aan experts in cyberveiligheid (ongeveer 4.000 vacatures in alle sectoren in België).

3) Digitale versnelling van bedrijven

Nieuwe technologieën, data en innovatie

Nieuwe technologieën (AI, Web 3.0, 5G, blockchain, XR/VR, cyberbeveiliging, etc.) en de data-economie worden steeds belangrijker en bieden oplossingen voor een reeks maatschappelijke en economische uitdagingen. Daarnaast is de uitdaging voor België vandaag niet zozeer om nieuwe start-ups te creëren, als wel om bestaande innovatieve start-ups en scale-ups te laten groeien.

Implementatie van nieuwe digitale regelgeving

Er worden momenteel tal van nieuwe Europese regelgevingen aangenomen (Data Act, AI Act, Cyber Resilience Act, NIS2-richtlijn, etc.). Voor bedrijven zal het een echte uitdaging zijn om daaraan te voldoen, ook omdat de technologie voortdurend evolueert.

Digital4Sustainability

Digitale technologie is een van de oplossingen om de uitdagingen rond duurzaamheid aan te pakken (zie bv. de Digital4Climate-studie van Agoria & Accenture, 2022). Maar er is ruimte voor verbetering, want slechts 56% van de Belgische bedrijven heeft een gemiddelde tot hoge intensiteit van groene, ICT-gedreven acties – tegenover een Europees gemiddelde van 66% (DESI).

4) Digitalisering van overheidsdiensten

Ondanks enige vooruitgang blijft België met zijn 16e plaats onder het Europese gemiddelde (DESI). De druk neemt verder toe en meer samenwerking met de private sector dringt zich op. Ook investeren in eHealth wordt steeds belangrijker om de groeiende druk op het Belgische gezondheidssysteem op te vangen.

Roadmap voor duurzame welvaart

Agoria pleit voor een sterke, horizontale digitale strategie, gecoördineerd tussen de verschillende overheidsniveaus – naar het voorbeeld van España Digital 2026 – en onder leiding van een nr. 1 of 2 (vicepremier) uit de regering.

#1 Stimuleer digitale vaardigheden

- Breid het opleidingsaanbod voor digitale experts uit, onder meer op het gebied van AI/data en cyberveiligheid.
- Stimuleer ook 'niet-reguliere' opleidingen door ze o.a. in kaart te brengen (mapping). Breng ook de impact van (vraaggestuurde) 'niet-reguliere' opleidingen in rekening voor de DESI-index (zie hoofdstuk Onderwijs & opleiding).

#2 Maak digitale infrastructuur cyberveilig

- Maak werk van een ambitieuze, gecoördineerde activeringscampagne op regionaal en nationaal niveau, gericht op het management in de private en publieke sector, om een cyberveiligheids-/weerbaarheidsplan aan te nemen.
- Versnel binnen het Centrum voor Cyberveiligheid België (CCB) de oprichting van een super Security Operations Center (SOC) om de uitwisseling van informatie tussen bedrijven en met de publieke sector te organiseren. Het gaat met name over informatie rond cyberaanvallen, reacties en kwetsbaarheden, om zo de cyberveiligheid in kritieke sectoren en essentiële entiteiten te versterken (zie NIS2-richtlijn). Dit zal bijdragen aan de versterking van de nationale strategie voor cyberveiligheid 2.0 en de Europese strategie (bv. oprichting van grensoverschrijdende SOC).
- Implementeer op effectieve wijze het publiek-private partnerschap voor defensie als onderdeel van de Defence, Industry & Research Strategy (DIRS), waarbij spelers zoals Agoria met haar Cyber Made in Belgium 4 Defence-bedrijvengroep betrokken zijn.
- Voer een belastingaftrek in voor alle investeringen in cyberveiligheid.
- Telecom: zie hoofdstuk Telecom.

#3 Faciliteer de digitale versnelling van bedrijven

Nieuwe technologieën, data en innovatie

- Zet meer in op nieuwe technologieën zoals AI en web 3.0 in de publieke sector om maatschappelijke uitdagingen aan te pakken (bv. mobiliteit, gezondheidszorg, verkiezingen, bestrijding van witwassen, etc.).
- Bevorder de oprichting van dataruimte-ecosystemen, bijvoorbeeld door te investeren in het bestaande Data Space Alliance-ecosysteem. Buurlanden Frankrijk, Duitsland en Nederland staan hierin veel verder. Zo heeft Nederland het [Centre of Excellence for Data Sharing & Cloud](#). Externe data ter beschikking stellen van bedrijven is noodzakelijk zodat ze kunnen blijven innoveren in de toekomst.
- Behoud ons huidige systeem van fiscale incentives voor O&O (2022) en maak het toegankelijker voor starters en technologische kmo's ([zie hoofdstuk Fiscaliteit](#)).

Implementatie van nieuwe digitale regelgeving

- Stel in samenwerking met de gewesten een digitale coördinator aan binnen de federale overheid (onder de verantwoordelijkheid van een minister voor Digitalisering), met het oog op de oprichting van nieuwe instanties voor de implementatie van nieuwe Europese regelgeving (Data Act, Cyber Resilience Act, AI Act, Digital Services Act, etc.). Functie van deze coördinator: onestopshop voor bedrijven, informeren en bewustmaken, etc.
- Zet op federaal niveau, in samenwerking met de gewesten, regulatory sandboxes op om de nieuwe Europese digitale regelgeving uitvoerig te testen, in het bijzonder de AI Act en de Data Act. Hierbij verwijzen we naar het [Spaanse proefproject voor de AI Act](#).

Digital4Sustainability

- Investeer in digitale oplossingen om de koolstofvoetafdruk in de sectoren mobiliteit, energie en gebouwen te verkleinen (overheidsinvesteringen) ([zie hoofdstuk Energie & klimaat](#)).
- Ondersteun de vermindering van de digitale koolstofvoetafdruk (Green IT) door datacenters en telecomoperatoren te helpen tegen 2050 volledig koolstofvrij te zijn en de nieuwe rapporteringsverplichtingen van de EU te volgen (geen bijkomende federale verplichting).

#4 Bevorder de digitalisering van overheidsdiensten

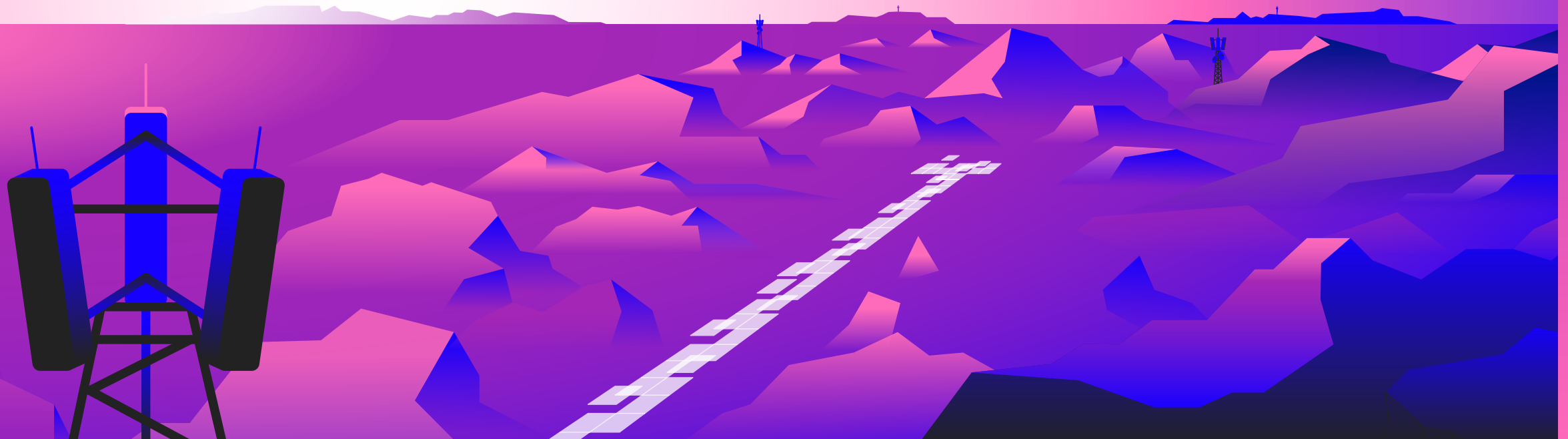
- Maak een einde aan de oneerlijke concurrentie met private bedrijven door openbare IT-instanties zoals Smals (federaal) en Paradigm (Brussel) en van bepaalde overheidsdiensten en moedig samenwerking met de private sector aan (bv. een duidelijke rol voor de overheid in databeheer).
- Zet in op de volledige ontwikkeling van de digitalisering van alle sleutelprocessen voor burgers en bedrijven (User Journeys, bv. verhuizen naar een andere woning), over de hele lijn tussen de federale overheid en de gewesten en in samenwerking met de digitale industrie.
- Ondersteun digitale innovatie en het gebruik van data in de gezondheidssector. Ontwikkel een visie en structurele financiering van innovatie in de gezondheidssector. Zet samen met de gewesten een coherent en doeltreffend programma op om gezondheidsgegevens beter te gebruiken en delen.

Technology for a better world

De digitale transitie raakt meerdere van de 12 focuspunten in de duurzaamheidsstrategie van Agoria: technologieën voor duurzame tewerkstelling, een gestroomlijnde data-economie, klimaatactie, digitalisering en ethiek, transparantie en cybersecurity. Een doordachte digitalisering kan bijdragen aan meer duurzaamheid, transparantie en gemoedsrust. Het is geen doel op zich, maar wel een ideaal middel om positieve impact te creëren.

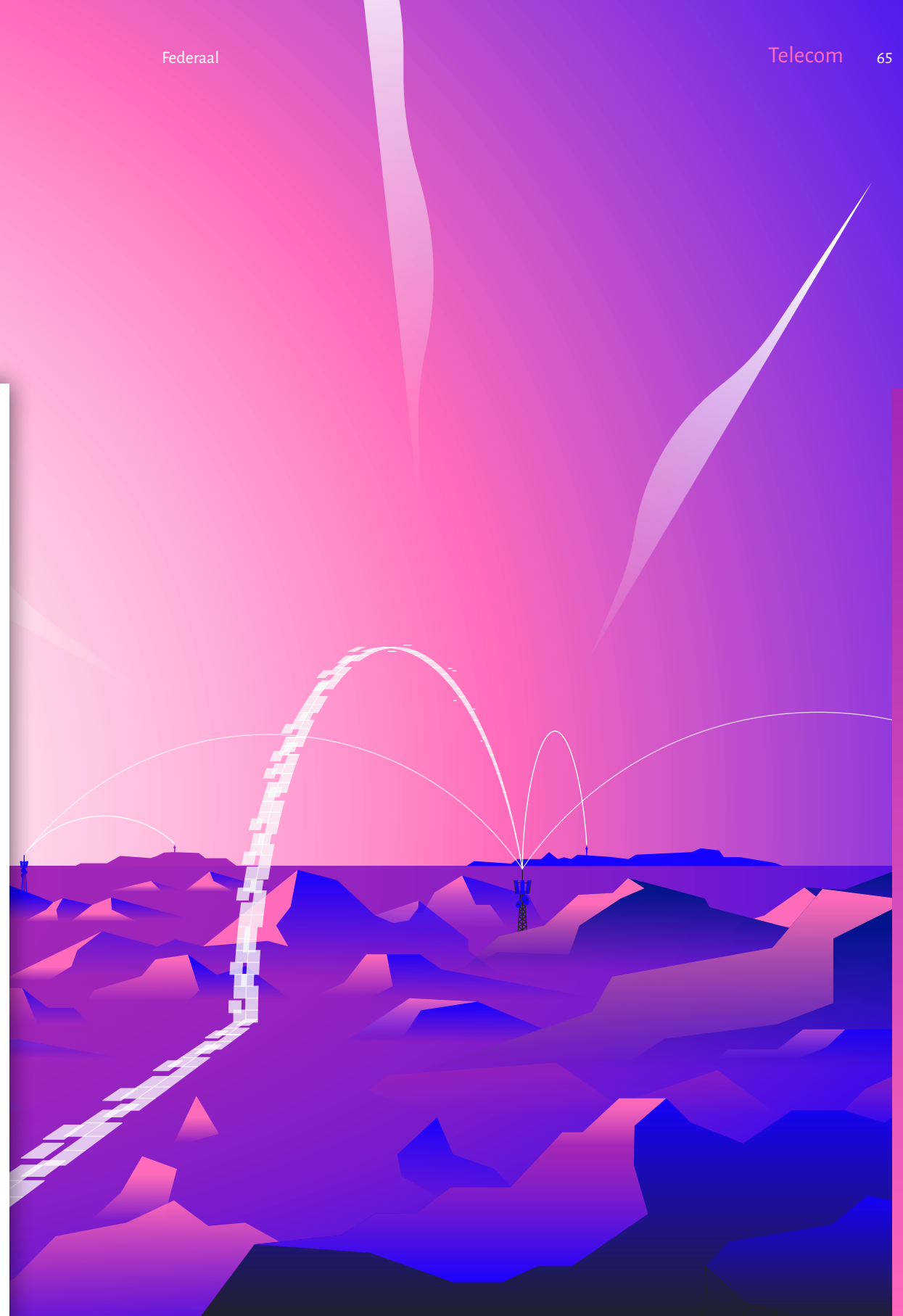
Telecom

Een digitale
basisinfrastructuur
van de 21e eeuw

Tijd voor een andere route

Een sterke digitale backbone is essentieel voor de competitiviteit van onze bedrijven en het welzijn van de burgers. De uitrol van 5G, glasvezel en ultrasnelle gigabit netwerken spelen hierbij een sleutelrol. De industrie en telecomsector doen er alles aan om de Europese connectiviteitsdoestellingen te halen (EU Digital Decade Policy Programme), maar de complexe regelgeving dreigt de weg te blokkeren naar betere connectiviteit. Als we ons land opnieuw in de Europese top willen loodsen, moeten we sneller en beter doen.

Versnelling in de uitrol van 5G, glasvezel en gigabit netwerken

Met een 4G-dekking van 100% staat België in de Europese top. Maar in de evolutie naar 5G hinken we achterop. Nu de 5G-veiling een feit is, zijn de 5 mobiele operatoren – Proximus, Orange, Telenet, Citymesh en NRB – in actie geschoten. De sector engageert zich om 99% van het grondgebied tegen 2025 te dekken met 5G.

Ons vaste telecomnetwerk is een van de meest performante van Europa. De Europese doelstelling van 1 Gbps is vandaag al mogelijk op quasi het volledige kabelnetwerk (HFC) van Telenet en op meer dan 50% van het kabelnetwerk van VOO/Orange (tegen mid-2024 quasi 100%). België zal ongetwijfeld eerder dan 2030 de EU-connectiviteitsdoelstellingen halen.

Daarnaast pompen alle operatoren grote budgetten in de kapitaalintensieve glasvezeluitrol. Proximus wil in 2028 meer dan 4 miljoen gezinnen en bedrijven aansluiten op zijn nieuwe glasvezelnetwerk. Telenet en Fluvius maakten al bekend dat ze gaan samenwerken rond de uitrol van FTTH en de verdere upgrade van het HFC-netwerk. Ook Orange en VOO kondigden een strategisch industrieel plan aan om het HFC-netwerk te upgraden en glasvezel verder te omarmen. Er wordt ook stevig geïnvesteerd in joint-ventures om FTTH uit te rollen in Vlaanderen (Fiberklaar) en in Wallonië (Unifiber). En naast Proximus, Telenet en VOO investeren ook onze B2B-operatoren zoals Eurofiber en Colt in ultrasnelle glasvezelnetwerken voor bedrijven.

Explosie van regels en plichten zet rentabiliteit onder druk

De telecomsector investeert zwaar om ons land te voorzien van digitale topinfrastructuur. De overheid op haar beurt moet een regelgevend kader voorzien dat deze investeringen aanmoedigt in plaats van afremt.

€ 2,31 miljard

investeerde de telecomsector in 2022, een recordbedrag. Dit decennium lopen de totale investeringen in vaste en mobiele netwerken op tot 15 miljard euro.

De laatste jaren was er echter een explosie van bijkomende regels, financiële lasten en administratieve plichten – vanuit Europa én door onze complexe staatsstructuur. Jaar na jaar komen daar nog nieuwe verplichtingen bij, van strengere milieurapporteringen over nieuwe regels bij de verandering van internetprovider tot compensatie van dienstonderbrekingen. Al die regels en lasten wegen op de rentabiliteit van de telecomsector.

Verschillende interpretaties creëren chaos

Veel regels worden bovendien anders geïmplementeerd in de drie gewesten en de verschillende steden en gemeenten. Het kader, de administratie en de processen voor de aanleg en de bouw van vaste en mobiele netwerken zijn dus verschillend op regionaal en zelfs lokaal niveau. Daarnaast blijven de administratieve kosten voor vergunningen toenemen, door het gebrek aan harmonisatie, sperperiodes, lange vergunningstrajecten en bijkomende voorwaarden opgelegd door lokale autoriteiten.

De zware tol van gold-plating

Ten slotte heeft ons land de neiging om strenger te zijn dan wat Europa effectief voorschrijft (gold-plating). De EU Toolbox for 5G Security en de stralingsnormen zijn 2 recente voorbeelden. Die laatste zijn in elk gewest verschillend én strenger dan in al onze buurlanden, en dat heeft zijn prijs. De bijzonder strenge stralingsnormen vergen tot 30% meer antennes in bepaalde delen van het land. Bovendien zijn we nog ongeveer het enige land dat taksen of andere lasten heft op vaste en mobiele telecominfrastructuur.

Roadmap voor duurzame welvaart

#1 Maak een strategische telecomroadmap voor de vlotte uitbouw van vaste en mobiele telecomnetwerken. Belangrijk is dat de verschillende overheidsniveaus eraan meebouwen, in overleg met de telecomsector.

#2 Bouw volgens het voorstel van de telecomsector een structureel, gecoördineerd overleg uit tussen de verschillende overheden en de industrie.

Zo kunnen we samen bouwen aan een strategische roadmap met een langetermijnvisie, een stabiel wetgevend kader en een investeringsvriendelijk klimaat. Het Broadband Competence Office (BCO) kan dienen als basis voor een efficiënt, interfederaal programma. Zo wordt structureel overleg mogelijk tussen alle betrokken partijen: het federaal kabinet telecom, de bevoegde kabinetten en administraties uit de 3 gewesten, BIPT, FOD Economie en sectorfederatie Agoria Telecom Industries.

#3 Streef bij de implementatie van Europese regelgeving maximaal naar harmonisering in de drie gewesten.

Dit geldt zowel voor de omzetting van Europese naar regionale wetgeving als voor de bijbehorende opvolging en rapportering van de bedrijven.

#4 Ga voor administratieve vereenvoudiging

Maak een doorlichting van het regelgevende kader en stippel vervolgens een plan uit om het administratief te vereenvoudigen.

#5 Schep een nieuw regelgevend kader voor de uitrol van glasvezelnetwerken.

Zo kunnen we een juiste balans creëren tussen de marktwerking, de beschikbaarheid van glasvezel voor zoveel mogelijk burgers, en een kostenoptimalisatie van de uitrol. Neem daarbij haalbare infrastructuurconcurrentie, mogelijke samenwerking en deling van infrastructuur in de verschillende gebieden in overweging. Zorg dat dit nieuw regelgevend kader klaarheid schept voor de operatoren over de mogelijkheid om samen te werken, zonder dat dit in overtreding is met de mededingingswetgeving.

#6 Schep een gecoördineerd investeringsklimaat om de miljardeninvesteringen effectief aan te wenden voor de continue upgrade van de netwerken.

#7 Implementeer de Europese Gigabit Infrastructure Act in de drie gewesten om een versnelde uitrol van hogecapaciteitsnetwerken aan te moedigen.

#8 Implementeer de Europese stralingsnormen van 41 V/m zoals in onze buurlanden.

#9 Hef de belastingen op antennes, pylonen en netwerkinfrastructuur op, net als elke vorm van retributie of andere heffingen op telecomnetwerken.

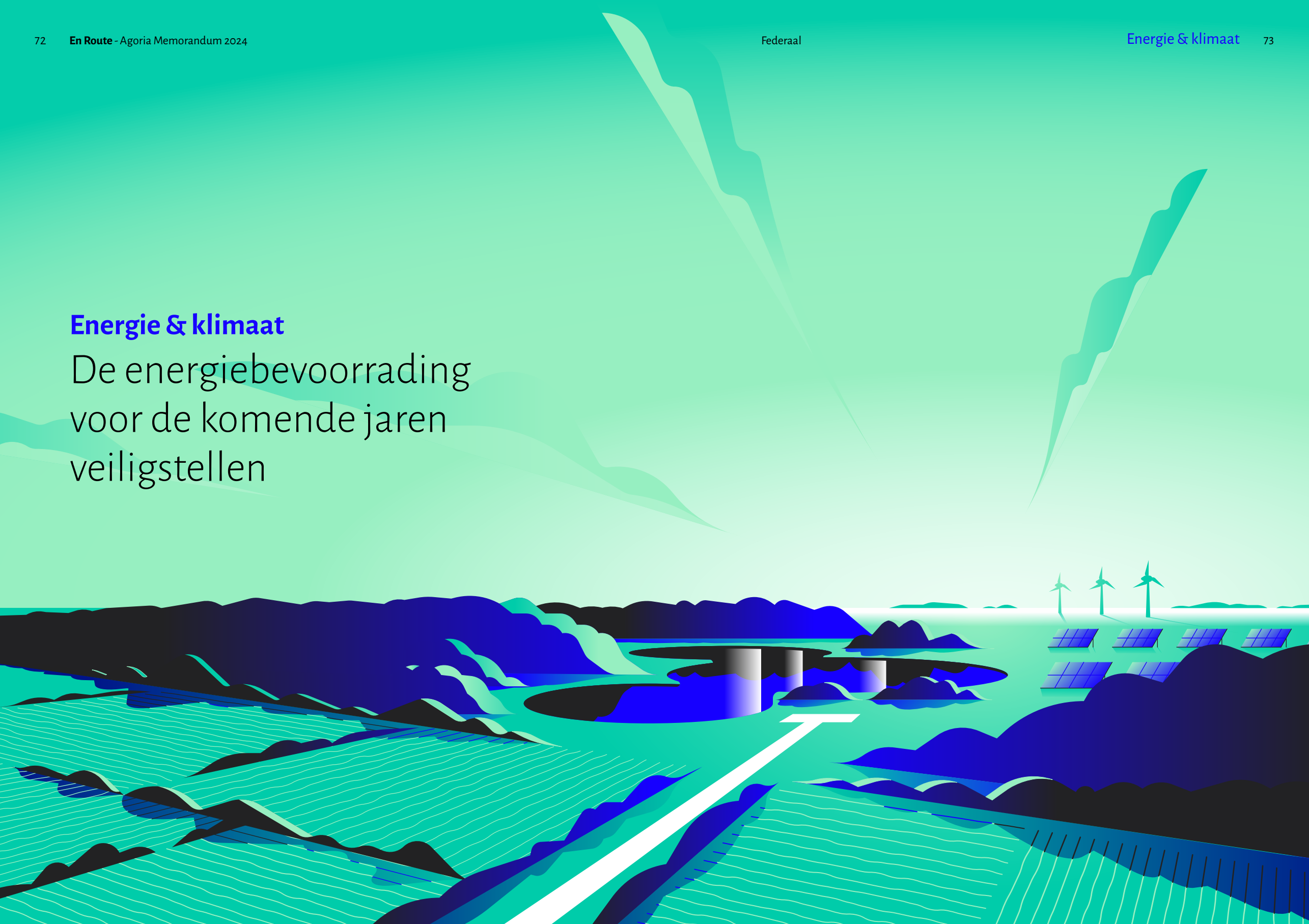
Alleen zo kunnen de operatoren zich blijven engageren voor investeringen in een uitmuntende digitale infrastructuur met een kwalitatief en competitief diensten-aanbod voor burgers en bedrijven en ook overheden.

Technology for a better world

Telecom raakt meerdere focuspunten in de duurzaamheidsstrategie van Agoria. In de complexe en veranderende wereld van vandaag wil de technologische industrie een probleemoplosser zijn. We ontwikkelen technologie die de digitalisering van de samenleving versnelt en de data-economie ondersteunt. Tegelijkertijd leveren we inspanningen om de negatieve effecten van de digitalisering te beperken.

Energie & klimaat

De energiebevoorrading voor de komende jaren veiligstellen

Tijd voor een andere route

De energietransitie heeft verregaande gevolgen voor onze energievoorziening. Door de elektrificatie van transport, verwarming van gebouwen en industriële processen zal het stroomverbruik aanzienlijk stijgen. Ook vanuit de industrie neemt de vraag toe, onder meer voor de productie van waterstof en elektrobrandstoffen (zogenaamde e-fuels). Kortom: de energiebevoorrading van morgen moeten we vandaag al veiligstellen.

Kernenergie blijft relevant

Op het vlak van kernenergie blies de federale regering warm en koud. In eerste instantie ging ze voluit voor een volledige kernuitstap, maar in de nasleep van de Oekraïne-crisis werd dit bijgesteld. Om uiteindelijk een deal te sluiten met de uitbater om 2 kerncentrales (Doel 4 en Tihange 3) 10 jaar langer op te houden. Verder werd ook 100 miljoen euro toegekend voor onderzoek naar de nieuwe nucleaire technologie van de Small Modular Reactors (SMR). Alleen verbiedt de wetgeving nog steeds de bouw van nieuwe kerncentrales in België...

Opzet van een capaciteitsremuneratiemechanisme (CRM)

Na akkoord van de EU werd een CRM opgezet om de bevoorradingszekerheid te verzekeren. Bij de uitwerking is flexibel ingespeeld op externe bevoorradingschokken en zijn problemen opgevangen bij de toekenning van vergunningen aan in de veiling weerhouden capaciteit. Binnen het CRM is er naast gascentrales ook plaats voor opslag en Demand Side Response (DSR).

Grote druk op elektriciteitsbevoorrading

De elektriciteitsbevoorrading staat flink onder druk, in de eerste plaats door de beoogde vermindering van de CO₂-uitstoot (-55% tegen 2030) in allerlei sectoren zoals transport en gebouwen, en de klimaatneutraliteit tegen 2050. Verkennende simulaties van het Federaal Planbureau en EnergyVille wijzen uit dat de vraag naar elektriciteit op lange termijn bijna zal verdrievoudigen tot 200 à 250 TWh. In 2022 bedroeg het elektriciteitsverbruik nog 86 TWh. Dat zal de komende 10 jaar met 50% toenemen. De toename van de vraag naar elektriciteit is nodig voor transport, verwarming van gebouwen en industriële processen en voor de productie van H₂ en e-fuels om industriële processen te decarboniseren.

Vroeger was onvoldoende interconnectiecapaciteit met de buurlanden vaak de oorzaak van marktontkoppelingen en prijsverschillen voor elektriciteit binnen West-Europa. Nu is de beschikbaarheid van energie in de buurlanden veeleer de oorzaak. Interconnectie blijft evenwel belangrijk om een Europese elektriciteitsmarkt uit te bouwen, alsook om tekorten en overschotten van EU-landen beter op elkaar af te stemmen.

Koolstofarme, hernieuwbare energie wint aan belang

In de voorbije 20 jaar is de koolstofintensiteit van de Belgische elektriciteitsproductie gedaald van 275 naar 136 gr/kWh. Echter, vanaf 2023 dreigt dit opnieuw toe te nemen als gevolg van de sluiting van de kerncentrales en de trage ontwikkeling van hernieuwbare energie. De beschikbaarheid van koolstofarme energie wordt steeds belangrijker om ons land op de kaart te zetten als investeringslocatie voor projecten in het kader van de energietransitie. Ook de groeiende noodzaak van compliance met duurzaamheidsvereisten en taxonomie speelt een belangrijke rol.

In 2021 maakte hernieuwbare energie 13,01% uit van het finale energieverbruik. Hernieuwbare elektriciteit vertegenwoordigde 26,01% van de elektriciteitsproductie. België voldeed zeer nipt aan de Europese doelstellingen (2020). In het kader van Fit for 55 en REPowerEU zijn de Europese targets evenwel flink aangescherpt tot 42,5% (REDIII). Van België wordt een toename verwacht van het aandeel hernieuwbare energie tot 32%, maar de huidige energie- en klimaatplannen voorzien enkel in een verdubbeling.

In het goedkeuringsproces van REDIII door de Europese Raad kwam naar voren dat veel EU-lidstaten een globale, technologie-neutralere visie op koolstofarme energie zouden moeten nastreven. Dit gaat verder dan enkel hernieuwbare energie. Een aantal landen rond Frankrijk wil ook kernenergie verder uitbouwen als onderdeel van de Green Deal en de energietransitie.

Vooruitgang in offshore energieproductie

De federale regering heeft een tweede zone voor offshore energieproductie op de Noordzee bepaald. Daardoor stijgt de totale productiecapaciteit van 2,2 naar 5,8 GW. De aanbestedingskalender is op 3 februari gepubliceerd en de nodige wetgeving is in voorbereiding. Het ondersteuningsmechanisme ligt in lijn met de voorstellen rond Electricity Market Design EU. België zet zich ook actief in om de Noordzee uit te bouwen tot de grootste offshore windenergiecentrale.

Dringend nood aan groene taxshift

Uit intern studiewerk van Agoria blijkt dat België het land is dat in termen van (para)fiscaliteit elektriciteit het meest benadeelt ten opzichte van andere energie-vectoren zoals aardgas. Dit is nefast voor de elektrificatie bij de burger thuis en de bedrijven, in het bijzonder met het oog op een versnelde uitrol van warmtepompen en elektrische wagens. De btw- en accijnsherschikking van de regering-De Croo heeft daaraan niets gewijzigd, integendeel. Hier ligt een werf voor zowel het federale als het gewestelijke niveau met als doel de verhouding in de lasten om te draaien.

Aansluiting van de gewesten

De gewestelijke energie- en klimaatplannen stellen ook een verdere groei van hernieuwbare energie voor. Tellen we de targets van de verschillende overheden samen, dan bedraagt de productie van hernieuwbare elektriciteit 50 TWh per jaar tegen 2030. De capaciteit van dat productiepark bedraagt dan meer dan 25 GW, wat veel meer is dan het huidige elektriciteitsverbruik op piekmomenten (+/- 13 GW). Naast investeringen in koolstofarme productiecapaciteit, zal er dus massaal in flexibiliteit, Demand Side Response, opslag (centraal en V2G) moeten worden geïnvesteerd.

Digitaal gestuurd energiebeheer: de toekomst

Volgens een recente studie van The Brattle Group voor Google is volledig digitaal gestuurd energiebeheer (*virtual power plant*) veel goedkoper om een systeem met veel hernieuwbare energie te beheren dan de klassieke oplossingen (bv. piekcentrales op gas of grootschalige batterijopslag).

Mobiliteit

De regering-De Croo paste de reglementering van de bedrijfswagen aan om de doorbraak van lage-emissievoertuigen te bevorderen. Met het mobiliteitsbudget krijgen werknemers meer flexibiliteit en keuzevrijheid voor hun woon-werkverplaatsingen, om zo ook de verkeerscongestie te verminderen.

Ook in het spoorwagennet werd geïnvesteerd met het oog op een grotere veiligheid, stiptheid en betere dienstverlening. Met de NMBS werd een nieuwe beheersovereenkomst afgesloten. De vervoersmaatschappij moet verder aan de slag rond drie grote uitdagingen: het energieverbruik laten dalen, de veiligheid versterken en de capaciteit opdrijven.

Klimaatneutraal Bouwen: nood aan een versnelling

De federale overheid legde zichzelf een ambitieuze doelstelling op om tegen 2040 energie- en klimaatneutraliteit te bereiken voor alle overheidsgebouwen onder de bevoegdheid van de Regie der Gebouwen, NMBS/Infrabel en Defensie. Die doelstelling halen vergt een serieuze versnelling van de bouw- en renovatiewerken aan het overheidspatrimonium. Concreet bemoeilijken deze grote uitdagingen de opschaling:

- De verschillende regelgevingen per gewest rond het energie- en klimaatneutraliteitsniveau maken het lastig om een baseline te bepalen.
- Kennisuitwisseling met de sector om de beschikbare opties te kunnen bepalen.
- Extra mankracht en nieuwe functieprofielen om de benodigde vastgoedstrategieën en renovatieprojecten op starten, waarbij ondersteunende digitaliseringsmogelijkheden mee in rekening worden genomen.
- Een voorziening voor financiering op basis van een meerjarenstructuur in plaats van de huidige jaarbudgetten.

Roadmap voor duurzame welvaart

#1 Zet de wet op de kernuitstap om in een wettelijk kader

dat toelaat om verder kerncentrales open te houden en nieuwe centrales te vergunnen.

#2 Zet in op Small Modular Reactors (SMR).

Zorg dat er geïnvesteerd kan worden in SMR's binnen een tijdsbestek vergelijkbaar met andere landen die deze technologie versneld willen uitbouwen.

#3 Realiseer de Princess Elisabeth Zone om de totale offshore capaciteit tegen 2028 tot 5,8 GW op te trekken. Stel de stroom ter beschikking via Power Purchase Agreements (PPA) aan geïnteresseerde verbruikers. Bouw de Noordzee verder uit tot de grootste offshore windenergiecentrale.

#4 Werk binnen de EU samen met andere lidstaten die hun nucleaire energievoorziening verder willen uitbouwen.

#5 Zorg voor een groene taxshift.

Verlaag de lasten op elektriciteit ten opzichte van fossiele energiedragers, zodat elektrificatie bij burgers en bedrijven versneld kan worden via de uitrol van warmtepompen, elektrische mobiliteit enzovoort.

#6 Realiseer samen met de gewesten de uitbouw van de nodige netinfrastructuur (incl. interconnecties) voor H₂ en CCS.

#7 Creëer een sterk partnership rond het spoorwegsysteem naar het voorbeeld van andere landen.

Een sterk ecosysteem leidt tot partnerschappen en vergroot de veerkracht van het spoorwegsysteem en de spoorwegindustrie.

- Maak beter gebruik van het bestaande kader voor Europese openbare aanbestedingen om een gelijk speelveld te creëren.
- Faciliteer de lancering van een dataplatform. Zorg voor grotere transparantie en beschikbaarheid voor alle private en publieke gebruikers, zowel voor het passagiers- als het goederenverkeer.
- Zorg voor continuïteit: bevestig de financiële engagementen van de meerjarenplannen (OPEX en CAPEX) zoals deze met Infrabel en de NMBS werden afgesproken.
- Werk onduidelijkheden in de huidige fiscale wetgeving voor bedrijfsvoertuigen weg (bv. terugbetaling thuisladen) met het oog op een vermindering van de impact van mobiliteit op klimaat en milieu.

#8 Geef als overheid een voorbeeldfunctie en realiseer maximaal hernieuwbare energie bij het overheidspatrimonium.

De oprichting van een coördinatiecel – of structuur, koepel ... – tussen de Regie der Gebouwen, Infrabel/NMBS en Defensie kan helpen om expertise, methodologieën en gegevens te delen en harmoniseren, en om samenhangende doelstellingen en werkzaamheden af te bakenen van instanties met verschillende politieke verantwoordelijkheden.

Circulaire economie & milieu

Orde in de chaos:
een eenduidig en
daadkrachtig beleid
rond circulaire
economie en milieu

Tijd voor een andere route

Op het vlak van circulaire economie en milieu beweegt er heel wat: het EU-chemicaliënbeleid wordt herzien, er is een nieuwe strategie voor duurzame chemische stoffen op komst, de regelgeving rond ecodesign is in volle ontwikkeling met de invoering van de Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR), en de Critical Raw Materials Act moet zorgen voor een betere zelfvoorziening in strategische metalen die nodig zijn voor de digitale transitie en de energietransitie. Stuk voor stuk ingrijpende veranderingen waar de technologiesector een hele kluit aan heeft. Tijd om orde te scheppen in de chaos, de administratieve last te drukken, handhaving te versterken en nauwer samen te werken met de bedrijfswereld.

Een tsunami aan verplichtingen

Het EU-chemicaliënbeleid (REACH, CLP) wordt herzien én uitgebreid met een strategie voor duurzame chemische stoffen. Het doel van dit complexe beleid is om de eigenschappen van chemische stoffen te inventariseren via een registratieverplichting en voor 'zeer zorgwekkende' stoffen een gepaste risicobeheersing uit te werken (autorisatie en restrictie). Daarnaast zijn er nog een aantal specifieke verplichtingen (bv. de communicatieverplichting in de waardeketen bij de aanwezigheid van bepaalde zeer zorgwekkende stoffen).

Sinds de invoering van dit beleid moeten ook bedrijven in de technologische industrie aan allerhande verplichtingen voldoen. Enkele voorbeelden:

- Compliance binnen de SCIP-database. Elk bedrijf met zeer zorgwekkende stoffen (224) in een concentratie >0,1% in een homogeen onderdeel van een voorwerp moet dit aangeven. Op Europees niveau zijn er intussen al meer dan 10 miljoen registraties. Het is echter niet duidelijk of die registraties ook echt bijdragen aan betere recyclage van voorwerpen met zeer zorgwekkende stoffen. Bovendien is de aanwezigheid van zeer zorgwekkende stoffen identificeren een grote uitdaging voor de technologische industrie. Dat komt door de regelmatige uitbreiding van het aantal stoffen, de complexiteit van de voorwerpen en de wereldwijde, dynamische en complexe toeleveringsketens.
- Talloze bijkomende voorstellen om bepaalde stoffen onder autorisatie te plaatsen. Bv. het voorstel om lood onder autorisatie te zetten, terwijl er vandaag al meer dan 30 verschillende regelgevende beperkingen zijn om de impact te verminderen. Dit zal ook een ongewenste impact hebben op de mogelijke recyclage van diverse kritieke en strategische grondstoffen.
- Talloze bijkomende voorstellen om het gebruik van bepaalde stoffen te beperken. Bv. het voorstel om PFAS universeel te beperken voor alle toepassingen. Dit komt neer op ruim 10.000 verschillende stoffen en tal van toepassingen (bv. batterijen, warmtepompen, dichtingen, isolatieschuim, etc.).

De herziening van REACH zit nog in de beginfase, maar al met zekerheid op de agenda:

- Verplichte registratie van bepaalde polymeren. Dit zal ongetwijfeld bijkomende verplichtingen meebrengen voor de technologische industrie.
- Een herziening van de autorisatie- en restrictieregimes. Er zullen vermoedelijk enkele nieuwe concepten geïntroduceerd worden zoals *essential use*, maar dit is nog onduidelijk.

Naast de bestaande verplichtingen, zal de voorziene strategie rond duurzame chemische stoffen nieuwe verplichtingen introduceren. Zo wordt er met *safe and sustainable by design* een nieuw concept ontwikkeld. Dit zal vermoedelijk gepaard gaan met een reeks analyses:

- veiligheid van chemische stoffen en materialen (risicogebaseerde aanpak),
- veiligheid bij de verwerking van chemische stoffen of materialen (veiligheids- en gezondheidsaspecten op het werk),
- effecten op de gezondheid van mens en milieu in de gebruiksfase (directe blootstelling),
- milieuduurzaamheidsbeoordeling,
- sociale en economische duurzaamheidsbeoordeling.

Ecodesign: nood aan eenheid en duidelijkheid

In het kader van ecodesign voerde de federale overheid de Franse reparatie-index in voor een aantal producten uit de technologische industrie. Terwijl er op Europees niveau een nieuw beleid op tafel ligt rond ecodesign, met tal van bijkomende eisen om de circulariteit van producten te beoordelen.

Voordien was de ecodesign-regelgeving enkel van toepassing op producten die energie gebruiken. Nu wordt ze verder uitgebreid naar meer, ook niet-energiegerelateerde producten. Er komt een database en een declaratie op de producten zelf (bv. reparatiebaarheid, valbestendigheid, etc.). Kortom: diverse factoren die de levensduur en circulariteit van een product bepalen. De huidige handhaving op de ecodesign-regelgeving is evenwel zeer beperkt.

Op federaal niveau is het intra-Belgisch Platform Circulaire Economie opgericht om met de gewesten te overleggen. Er lopen op federaal en gewestelijk niveau verschillende programma's, zoals Belgium Builds Back Circular, Vlaanderen Circulair, Circular Wallonia en be circular be.brussels. Het is niet duidelijk welke acties op het intra-Belgisch Platform afgesproken worden, vooral omdat enige vorm van overleg of open dialoog met de industrie ontbreekt.

Roadmap voor duurzame welvaart

#1 Maak optimaal gebruik van de Critical Raw Materials Act

om de vooraanstaande positie van België in de recyclage van kritieke en strategische metalen verder uit te bouwen. Zorg voor een gecoördineerd beleid op federaal en gewestelijk niveau om kansen te grijpen en uit te groeien tot de *metal recycling valley* van Europa. Zo kunnen onze Belgische bedrijven bijdragen aan een sterke, strategische autonomie in Europa.

#2 Geef het chemisch beleid vorm op een wetenschappelijk onderbouwde manier op basis van een risicogebaseerde aanpak.

Bouw kennis op over (eco-)toxicologie binnen de bevoegde overheden om wetenschappelijk onderbouwde standpunten op Europees vlak in te nemen. Ga open in dialoog met de technologische industrie in de verschillende raadplegingen rond zeer zorgwekkende stoffen. Gebruik de opgedane ervaring uit de technologische industrie om te wegen op de herziening van REACH. Focus daarbij op het wegwerken van de administratieve lasten zonder toegevoegde waarde.

#3 Versterk het intra-Belgisch Platform Circulaire Economie

om voor meer coördinatie te zorgen, de verschillende initiatieven over de gewesten heen te stroomlijnen en meer slagkracht te verwerven. Werk allereerst de reeds geïdentificeerde wettelijke barrières weg voor de transitie naar meer circulariteit over de gewesten heen. Stel daarvoor een rollend actieprogramma op in open dialoog met de industrie.

#4 Voer resoluut géén eigen productbeleid op Belgisch niveau.

Om de Europese eenheidsmarkt te vrijwaren moeten regels die niet in lijn zijn met het Europese kader, zo snel mogelijk weg. Weeg ook sterker op het Europees beleid in een open dialoog met de industrie.

#5 Investeer in handhaving van de nieuwe ecodesign-regelgeving.

Die zal naast energie-efficiëntie ook allerlei bijkomende eisen rond circulariteit stellen, en dat voor meer producten. Creëer op die manier een gelijk speelveld voor de bedrijven uit de technologische industrie.

Technology for a better world

Circulaire economie & milieu raakt uiteraard ook aan de duurzaamheidsstrategie van Agoria. De innovatieve technologieën die onze sector ontwikkelt, helpen andere bedrijven en de rest van de samenleving om onze planeet te beschermen en de klimaattransitie te versnellen. Door onze eigen emissies te verminderen en minder primaire grondstoffen te gebruiken, willen we dan weer de impact van de technologische industrie op het leefmilieu verder verkleinen.

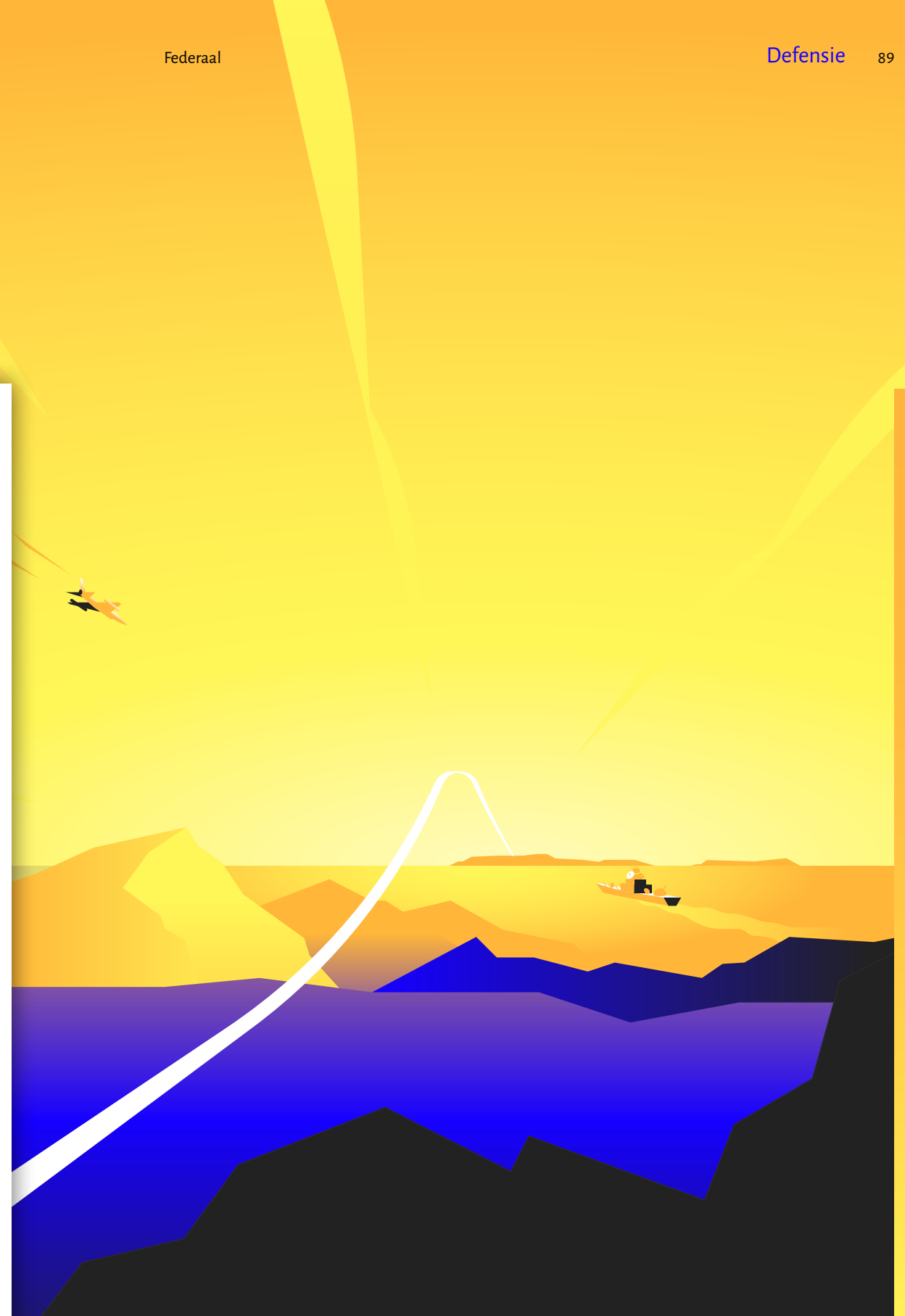
Defensie

Bevorder de samenwerking
tussen Defensie en de
defensie-industrie

Tijd voor een andere route

De nieuwe geopolitieke context en sociaaleconomische realiteit plaatsen Defensie en de defensie-industrie voor nieuwe gezamenlijke uitdagingen: afhankelijkheid van technologieontwikkeling, kritiek materieel en grondstoffen, schaarste aan technische profielen en beperkte logistieke capaciteit. Strategisch samenwerken dringt zich op om deze problemen aan te pakken.

Bestaande partnerships onderbenut

- Vanaf 2025 voorziet de Defence, Industry & Research Strategy (DIRS) 1,8 miljard euro over een periode van 6 jaar. De strategie omvat 8 toepassingsgebieden en 8 technologische domeinen. De DIRS wordt mondjesmaat uitgerold, maar zonder rekening te houden met de soms heel specifieke competenties van de sector binnen een Europees en trans-Atlantisch kader.
- Het Europees Defensiefonds (EDF) is een EU-fonds specifiek voor onderzoek en ontwikkeling binnen het defensiedomein. Het voorziet een budget van 7 miljard euro voor de periode 2021-2027. De industrie wordt niet betrokken bij de bepaling van nationale prioriteiten, noch bij het samenstellen van het werkprogramma.
- Het programma Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic (DIANA) en de NATO Innovation Facility (NIF) gaan in 2023 van start.

Gebrek aan personeel en materieel

Onze defensie-industrie en Defensie zelf vissen in een kleine talentvijver van schaarse technische profielen. Daarbij komt dat Defensie bepaalde profielen suboptimaal inzet – zelfs voor niet-technische activiteiten – en steeds meer vertrouwt op de industrie om allerlei taken uit te voeren, inclusief operationele taken.

België en Europa hebben onvoldoende strijdkrachten en materieel om op te treden in extreme crisissituaties, zoals de Oekraïne-crisis heeft bewezen. We hebben ook niet de capaciteit om uitrusting te produceren. Met nieuwe mechanismen als de European Defence Industry Reinforcement through Common Procurement Act (EDIRPA) en het European Defence Investment Program (EDIP) wil de EU haar lidstaten motiveren om daar samen in te investeren. Alleen is de vraag wat ons ministerie van Defensie als kritiek operationeel materieel beschouwt en hoe ze de industrie daarvoor wil inschakelen. In tegenstelling tot andere landen, wordt de industrie nauwelijks betrokken bij het ontwerp van overheidsopdrachten.

Te strikte toepassing van de wetgeving rond overheidsopdrachten

Europese richtlijnen over openbare aanbestedingen worden omgezet in nationale wetgeving van de lidstaten. Dit leidt tot verschillende interpretaties en toepassingen. Als de federale overheid of de deelstaten strenger willen zijn dan de Europese richtlijn (gold-plating), dan ontstaat er een concurrentieel nadeel en verzwakt ook het industriële potentieel ten dienste van de nationale veiligheid.

De defensie-industrie bestempeld als onethische sector

Met de EU Taxonomy-verordening wil de Unie haar economie duurzamer maken. Verschillende drukingsgroepen roepen ethische bezwaren in om de defensie-industrie uit te sluiten van financiële producten. In afwachting van de EU-reglementering hanteert Febelfin al een duurzaamheidslabel voor Belgische banken, dat de 'wapen-industrie' – alle bedrijven die meer dan 5% van hun omzet halen uit defensieactiviteiten – automatisch uitsluit.

Sommige banken gaan nog een stap verder en sluiten bijkomend ook bedrijven uit die commerciële relaties onderhouden met de defensie-industrie. In ons land hebben bedrijven in de defensiesector het dus steeds moeilijker om met Belgische banken te werken, zelfs voor projecten die de overheid meefinanciert. Ze moeten dus buitenlandse banken inschakelen aan hogere tarieven voor een aantal diensten (bv. bankgaranties, projectfinanciering). Deze situatie tast de concurrentiepositie aan van onze bedrijven en verzwakt het industriële potentieel ten dienste van de nationale veiligheid.

Roadmap voor duurzame welvaart

#1 Versterk de implementatie van de Defence, Industry & Research Strategy (DIRS)

- Versnel de uitvoering van programma's voor capaciteitsontwikkeling en zorg voor financiering en projectmanagers.
- Bereid de prioriteiten en het werkprogramma van het EDF samen voor.
- Identificeer en benut de mogelijkheden die worden geboden door NAVO-programma's en andere multinationale programma's, met de nadruk op Europese vlaggenschipprogramma's.
- Zorg voor een doeltreffende deelname van de Belgische industrie in Europese vlaggenschipprogramma's, waaronder het Future Combat Air System (FCAS) en het Main Ground Combat System (MGCS). En dat zowel in de ontwikkelingsfase als in de productiefase, om het maximum te halen uit de technologische en industriële spin-offs.

#2 Werk samen rond de uitwisseling van technische profielen tussen Defensie en de industrie

- Zorg dat profielen makkelijk kunnen overstappen van Defensie naar de defensie-industrie in functie van hun carrièrebehoeften.
- Maak een (tijdelijke) overstap mogelijk vanuit de industrie, in functie van specifieke behoeften maar zonder verlies van rechten of financiële voordelen.

#3 Stel een plan en financiering op om kritiek materieel zo snel mogelijk beschikbaar te maken

- Bepaal welke diensten en operationele uitrusting essentieel zijn voor nationale autonomie.
- Leg de vereiste productie- en herstelcapaciteit vast, evenals de voorraadniveaus.
- Identificeer industriepartners en wijs hen productie-, herstel- en opslagfaciliteiten toe.

#4 Maak werk van duidelijke en effectieve regelgeving

Het doel: de defensie-industrie in staat stellen om in het kader van overheidsopdrachten haar capaciteit te ontwikkelen om de strijdkrachten op het gepaste niveau

te ondersteunen (societal return) en gezamenlijke innovatieve aankopen mogelijk te maken.

#5 Creëer een gelijk speelveld voor concurrentie binnen het EU-kader voor ESG-criteria

- Neem de EU-bepalingen correct over en stop met gold-plating.
- Sluit – waar het van toepassing is – internationale overeenkomsten rond de omzetting van de EU-bepalingen, maar vooral binnen de context van multinationale projecten.

#6 Garandeer toegang tot financiële diensten en verzekeringen aan marktconforme voorwaarden

- In de regelgeving mag geen automatische link worden gelegd tussen de defensie-industrie en landen die de ESG-criteria niet respecteren.
- Verbied aan zowel financiële, private als publieke actoren (vb.: FPIM) het automatisch verband tussen defensie-industrie en landen die niet-ESG compliant zijn
- Zet een systeem/fonds op dat de defensie-industrie toegang geeft tot financiële en verzekeringsdiensten tegen marktvoorwaarden, zolang de particuliere spelers in België blijven weigeren om deze diensten te leveren.

Technology for a better world

Defensie raakt verschillende focuspunten in de duurzaamheidsstrategie van Agoria. Als technologische industrie willen we zoveel mogelijk toegevoegde waarde creëren voor de samenleving. Naast onze economische bijdrage aan de welvaart en tewerkstelling in België maximaliseren we ook onze maatschappelijke meerwaarde door bij te dragen aan de veiligheid van onze samenleving met technologische ontwikkelingen die ook hun toepassing vinden in de civiele wereld.

www.enroute2024.be